



PAMĚTI

**Františky Stokláskové, rozené Potůčkové,
dcery drobného rolníka a větrného mlynáře Františka Potůčka**

ZE ŽERANOVIC



**Narozena: 12. 2. 1881 v Žeranovicích u Holešova
Zemřela: 19. 3. 1964 v Brně-Medlánkách, Palírenská 15**

Autorka napsala Paměti v letech 1959 – 1963.

*„Je dobré se zastavit a zamyslet, hledat a poznat své kořeny
a pak čerpat z moudrosti svých předků.“*

Ediční poznámky

Text odpovídá rukopisnému originálu. O přepis se zasloužili synovec autorky František Potůček a knihovnice Obecní knihovny v Žeranovicích Mgr. Jarmila Odstrčilová. V konečné fázi se na přípravě textu k vydání podíleli vnučka Františky Stokláskové Alena Borková-Stoklásková a prasynovec autorky Martin Potůček. Na přípravě publikace k tisku se dále podílel a na jejím vydání spolupracoval historik Pavel Pospěch.

Byly provedeny drobné jazykové úpravy textu tak, aby odpovídal platnému pravopisu. Podle hodnověrných pramenů byly také opraveny dílčí faktické nepřesnosti (například údaje o věku či datu narození či úmrtí zmiňovaných osob). Text je tam, kde to bylo nutné, opatřen vysvětlivkami.

Ve Zpravodaji Muzea Kroměřížska, roč. 1987, č. 2 na stranách 27 – 33 byly uveřejněny následující výňatky z těchto pamětí:

Krásný byl můj domov!
Jaká byla naše chalupa.
Lak jsme pásávali krávy.
Okolí naší chalupy.
Jak se u nás vařilo.
Jak se u nás slavily svatby.
Něco o předení.
Školní výlety.
Klasačky.
Smrtná neděle.
Maminčiny svatební šaty.

Vypuštěny zde byly rodinné a autobiografické pasáže a část Stavění kostela a různá „svěcení“...

Úvodní část Pamětí cituje Martin Potůček v článku „Žeranovský Větrák – ráj srdce mého táty“, uveřejněném v rubrice „Malý místopis“ časopisu ZVUK, roč. 1997, jaro, str. 20 – 23.

Krásný byl můj domov!

*A když v noci vyplul na oblohu měsíc
a svým stříbrným světlem ozářil celý kraj,
jak to bylo krásné!*

*To jsme sedávali s bratrem opření
o deskovou stěnu mlýna a dívali jsme se
na pohádkovou krajinu dlouho do noci.*

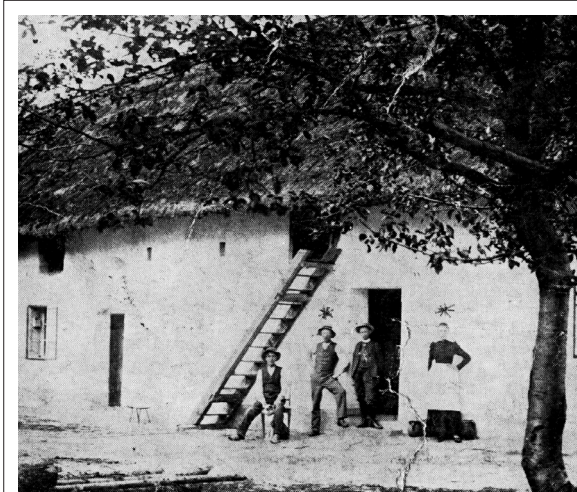
Chaloupka s doškovou střechou, malými okénky, ale čistě obílená, s modrou podrovnávkou, stará hospodářská stavení, chlív a stodola, kolem stromy, áh, jak to všechno bylo milé! A jak krásný byl pohled po obzoru: od Holešova k východu až po Lukoveček zelený věnec lesů, na jihu v dálce Vizovské hory, v popředí lesy zlínské a na západě vesnice, dále Hulín, tři věže z kroměřížských kostelů a za jasného počasí i věž kostela žalkovského.

A za větru bylo vidět točící se větrné mlýny na Horním, v Martěnicích, v Rackové, v Bořenovicích, Pacetlukách a v Zahnašovicích. To tatínek rád pozoroval, které melou a které stojí. Už za mého mládí byly zbořeny mlýny na Horním, v Martěnicích i v Rackové.

Krásný byl pohled od nás na západ, na pole a louky s malými potůčky i s vrbami, krásný, když za letního dne obilí se vlnilo, krásný, když celé širé pole bylo pokryto kopkami jetele a ve žních mandeli obilí, krásný, když na lukách kvetlo plno kvítí, a když v kvetoucím jeteli bzučelo plno včelek. Pěkné bylo všedního dne hledět na pole a pracující lidi a v neděli za poledního ticha poslouchati zpěv cvrčků a kobylek lučních.

A za večerů, když světla z hulinského nádraží zářila daleko do temné noci. Ale nejkrásnější byl západ

slunce. Když zlatá koule nízka se k obzoru a poslední paprsky ozářily kraj, když umlkaly hlasy lidí i zvířat, poslední povozy odjížděly z pole a celá krajina se ponořila do šera a ticha.



Rodný dům Františky Stokláskové, kolem 1910



Větrák a obytné stavení, 1930

Překrásný byl pohled na 50ti mírový panský lán kvetoucí řepky, bylo to moře květů a plno vůně a vzduch plný bzukotu včel. Krásné bylo, když na „áliji“ a na „sádku“, i k našemu kvetly švestky, to bylo jako šňůry bělostných perel.

A milé bylo, když každého roku v máji přilétla k nám kukačka, zakukala, pochutnala si na housenkách a opět odlétla. A což když na jaře od časného rána bylo slyšet jásavý zpěv skřivánka!

Můj otec¹

Narodil se kolem listopadu 1844. Byl vyučen stolařem. (Tehdy každý větrný mlynář musel znát práci s dřevem.) Učil se v Jičíně, kde se naučil také trochu německy a zdá se, že byl nějakou dobu i v Krakově. Byl odveden a měl jít na vojnu. V roce 1865 mu zemřel otec.² To měl tatínek 20 let. Asi 2 dny po staříčkově smrti přišla velká bouře a silná vichřice a vyvrátila mlýn. To bylo 5. srpna 1865. To byla velká rána pro vdovu s nezaopatřenými dětmi a velká starost pro 20-letého tatínka. A tu se stařenka vypravila k panu vrchnímu do zámku a krátce řekla: „Pane vrchní, já bez teho Francka nemožu být!“ A úřady uznaly, že Francek musí být doma, aby vdově pomohl starat se o děti a o živnost. A tak byl tatínek na vojně jeden nebo dva dny a přišel domů. Jistě s velkými

¹ František Potůček, narozen 29. 11. 1844, zemřel 27. 11. 1903.

² Tomáš Potůček, narozen 13. 11. 1805, zemřel 3. 8. 1865.

potížemi, hlavně finančními, postavil mlýn a ujal se hospodářství. Hospodařil a staral se o sourozence.

Florián byl vyučen kovářem, učil se na Mansku. Karel se učil stolařem. Florián po vyučení odešel do Vídně (Brigittenau) a byl zaměstnán v továrně. Oženil se později, vzal si Češku a asi r. 1887 se odstěhoval s rodinou do Ameriky do Chicaga. Zemřel mlád, asi r. 1898.

Děvčata (tatínkovy sestry) se postupně provdávala. Nejstarší Františka se provdala do Rackové, vzala si stolaře Karla Kubíčka. Později se přestěhovali do Holešova. Ale jejich nejstarší syn, páter Václav, je narozen v Rackové. Anna se vdala do Holešova, vzala si nějakého Helsnera, který však brzy zemřel. Vrátila se jako vdova k matce do rodného domu a po čase se vdala do Alexovic. Veronika, či jak se jí říkalo „Veruna“, se vdala do Rackové za Cholastu. Otec všechny sourozence vybavil a dal jim věno. Jestli se nemýlím, dostala děvčata po 50 zl., však svatební smlouvy ještě někde u Potůčků na sýpce jsou.

Když otec z nejhorsích obtíží vyvázl, stavěl „chaloupku“, aby stařenka měla kde bydlet, až on se ožení. Pak začal v 33 letech pomýšlet na ženění. A dobře si vybral. Požádal o ruku dcerku nadučitele Janušky v Žeranovicích, Františku, a dostal ji.

Tu chaloupku stavěl „strýček“ Nedbal z Bednárně, tchán „tetičky“ Nedbalky. Svatba byla 6. listopadu 1876. Sezďával tatínkův bratr Josef, t.č. spirituál v chlapeckém semináři v Kroměříži, mládencem byl bratr Karel, družičkou sestra Anna. Svědci: P. František Kreml, duchovní správce v Žeranovicích, a pan Josef Hodina, správce velkostatku v Žeranovicích. Věnem dostala maminka 6 mír pole tzv. „Boří“ za Horním, také nějaké peníze a všechno zařízení do domácnosti. A dokud žili její rodiče, pomáhali, jak mohli.

A tak se začalo hospodářství lepšit. První starost byla, aby koupili od Jakubíků pole (jeden záhon), které bylo jen asi $\frac{3}{4}$ m od naší chalupy a sousedilo s panským lánem. Bylo velmi těžko nezpůsobiti Jakubíkům nějakou škodu, zvláště, když naše stavení a dvůr bylo neohrazené. Koupě se uskutečnila, a my děti (byli jsme ještě hodně malí) jsme jásali, že můžeme volně běhat a nemusíme se bát vkročit na „Jakubíkovu“. Tak jsme se stali sousedy pole „panského“. A na panském jsme se mohli prohánět podle libosti, zvláště když bylo sucho a pole bylo pěkně uválené. To panské pole byl velký lán asi 100 mír a sahal od našeho až po kapličku. „Aliji“ byl od našeho oddělen jiný panský lán, také asi 100 mír a ten sahal od našeho pole až k silnici a byl ohraničen nahoře tou alijí a dole cestou u Bednárně.

Po panském jsme běhali zvláště, když létali chrousti. To jsme měli udělané z „dřínků“ takové lapačky a těmi jsme chrousty v letu zabíjeli. Staré dřínky jsme dostávali od tatínka (byly to tenké pruhy dřeva, které byly spojeny v tzv. „tabule“ a ty se dávaly do křídel mlýna, když byl malý vítr, aby se o ně opíral). Doma jsme se jenom chlubil, kolik chroustů každý srazil a zašlapal.

Druhá velká starost byla voda. Pro vodu se chodilo do „studýnky“ na Pavlovce. Byla to roubená studánka, kterou tatínek každý rok čistil („cídil“). Odtud

se nosila voda pro dobytek, k pití, vaření i na praní. Podobné studánky měli i na Bednární, každý na louce pod svým stavením. Bylo to s vodou velice obtížné, zvláště v zimě, když bylo hodně sněhu a náledí. Kolikrát za den se muselo jít pro vodu a nést ji sněhem a ledem nahoru. Tatínek říkával, že několikrát se pokoušeli jeho rodiče i prarodiče vykopat studnu nahoře u chalupy, ale nikdy na vodu nepřišli. Přece se však otec odhodlal ještě jednou se pokusit o studni. K tomu se dělaly velké přípravy. Přijel tatínkův bratr, spirituál v chlapeckém semináři v Kroměříži, sloužil v Žeranovicích prosebnou mši svatou, pak vykropil vyhlédnuté místo svěcenou vodou, všichni, i dělníci, se pomodlili a začalo se kopat. Jaké bylo překvapení všech, když po 2 metrech kopání přišli na vodu. Museli ji stále vylívat, až přišli na patřičnou hloubku. Maminka radostí plakala, když viděla, že je vody dost a že už odpadne to obtížné nošení vody z luk, neboť, ač všichni vodu nosili, největší díl té těžké dřiny připadl jí.

A nikdy nebylo vody nedostatek. Chodili pro vodu lidé z pole o žních i z Lehotic i Martěnic. Také z Bednární chodili lidé pro vodu, když měli po deštích ve studnách vodu kalnou. Zajímavé je, že brzy poté, co se vykopala studna, ztratila se voda ve studánce na lukách. Když bylo dost vody, mohlo se chovat víc dobytka. A tak při velké větrnosti a pilné práci majetek vzrůstal.

Otec zvláště na podzim celé noci mlíval. Vozili „na šrot“ lidé z Lehotic, Rackové, ovšem i ze Žeranovic. Největší výdělek byl, když „páni“ krmili voly na „maso“. To dostal otec najednou za šrotování kukuřice 200 zl., a to byly tenkrát velké peníze.

Pak jsme my děti dorůstaly, bratr byl doma a pomáhal. Když byl ještě malý a nemohl dostat na „koš“ nasýpat obilí, tak mu tatínek udělal stoličku a on „mírkou“ na koš nasýpal, když zvoneček hlásil, že je koš prázdný. Mírka, to byla dřevěná nádoba na 2 – 3 litry s jedním držadlem, uchem.

Abys využítkoval otec velký vítr, postavil ve mlýně ještě jedno „složení“, tzv. šrotovník, takže se mohlo mlít a šrotovat současně.

Dlouho tatínek mlíval rež na chléb, z ječmene dělával lámanku, ze které se vařila a pekla dobrá kaše. Když nastaly parní mlýny, vozili lidé obilí na chléb a na koláče do těch mlýnů a u nás se jen šrotovalo. Nikdy se u nás neužívalo toho slova „větrák“, vždycky to byl jen „mlýn“.

Ještě několikrát přikupoval otec pole, koupil mlátičku „žentour“ a odpadlo to nepříjemné a těžké řezání sečky na ruční řezače. Nikdy se u nás nekrmilo slámou, sečka se řezala v zimě v létě, celý rok.

Otec byl velmi nábožný. Celý život se modlíval s rodinou každý pátek a sobotu růženec a ovšem i 40 dnů v postu. My děti jsme tomu růženci říkali „dluhý“ a často jsme místo klečení seděli na patách, ale to tatínek nerad viděl. Ráno i večer zpíval zbožné písně, v adventě „Ejhle, Hospodin přijde“, v postě zase „Poděkujme Kristu Pánu“, a tak vždy podle roční doby. Do kostela chodíval nejen v neděli, i všedního dne podle možnosti. Když někdy v postní neděli nešel na křížovou cestu, protože byl pěkný vítr a měl moc mletí, vzal nás děti

na mlýn a tam se s námi tu křížovou cestu modlil. Když jsem byla malá, velice jsem litovala Krista, že musel tolik trpět a nemohla jsem pochopit, jak Otec, „starý Pán Bůh“ nechal Syna tak mučit.

Než jsme začali chodit do školy, učil nás otec trochu katechismu. Po večerní modlitbě si nás zavolal a dával nám otázky. Kolik je Pánů Bohů? V kolika osobách? Kdo tě stvořil? Kdo tě vykoupil? Kdo tě posvětil? A kde? ... Když jsme správně na všechny otázky odpověděli, řekli jsme: „Tatínku a maminko, dej vám Pán Bůh dobrou noc“ a tím to bylo skončeno.

Za zimních večerů v „černé hodince“ rád s námi sedával a vyprávěl nám příběhy z Bible, např. o Josefu Egyptském. Dával nám hádanky, učil nás násobilku (i velkou), učil nás jmenovat německy měsíce a dni v týdnu a všelijak nás poučoval. V takzvaném „svatém týdnu“ každý den nám četl z nějaké staré bible o umučení Páně.

Velice pečlivě se připravoval na Vzkříšení. Odpoledne na Bílou sobotu už nepracoval ani na poli, ani nemlel. Velmi důkladně se umyl, oblekl čisté prádlo a sváteční šaty a všichni společně jsme šli na Vzkříšení.

Otec byl velmi šetrný, ale v kostele na „ofěru“ a tzv. „Petrský halír“ dával rád a ochotně. (Když Svatý Otec byl ubohý a chudý vězeň.)

Panské pole jsme měli na dosah ruky, ale nikdy nic nevzal na rozdíl od jiných chalupníků, kteří brali celé kopky jeteliny a mandele obilí. Říkal, že kradené věci nepřinášejí požehnání.

Otec byl velmi pracovitý. Nosit pytle obilí po velmi příkrých schodech na mlýně nebyla lehká práce. A mlít v zimě, když – jak říkával – v šalandě z jedné strany mrzl a z druhé se pekl, také nebylo příjemné. Šalanda byla totiž malá a lehátko bylo blízko kamen. Ale říkával, že je nejšťastnější, když se nejvíc napracuje.

Všecko se u nás dělalo podle hodin. Tatínek nařizoval hodiny podle tovární sirény z Holešova. O půl 12 se začalo krmit, ve 12 se obědvalo, v zimě se chodilo spát v 8 hodin, vstávalo se v 5 hodin. V létě se chodilo spát později, ale vstávalo se také o 5té hod.

Ke své matce se tatínek choval velmi pěkně. Při mlácení obilí svolal rodinu a první vymláčené obilí odevzdal matce jako výměnek. Stařenka měla vymínné také stromy a kousek zahrádky. Tam pěstovala boží dřevec, maří list, balšánek, řimbabu a svazčitý hřebíček. Velmi ošetřovala pelyněk, to byl univerzální lék. Na stařenčinu zahrádku jsme se mohli dívat, ale trhat jsme nesměli. Ani jabko ze „stařenčiné“ jabloně jsme nesměli utrhnout.

Ke svým sourozencům se choval tatínek také velmi pěkně. Když někdo z nich něco potřeboval, obrátil se na „Francka“ a Francek vždycky pomohl, často ke své škodě. Ale všichni ho měli rádi, neboť on byl rádcem a pomocníkem všech.

Každou neděli před večerem chodil tatínek do hospody (Vrchní). Tam byl hostinským jeho bratranec Drahotůský, ten se později odstěhoval do Slavonie.

Tam se scházeli mlynáři z dolního mlýna (byli dva, Karel a František, bratři Dokoupilové), šafář Prošek (otec dr. Proška), farář Žalák aj., pohovořili, pobavili se a před 10. hod. byl tatínek vždycky doma.

O čtení se tatínek také staral. Kromě starých knih po stařečkovi Januškovici nosil ještě často knihy od bratra faráře a každý rok kupoval třídní Steinbrenerův kalendář. Ten byl za 1 zl. a četl se do poslední písmeny. Tam se také zapisovaly důležité věci z hospodářství.

Nás děti vychovával velmi přísně. Museli jsme poslouchat ne na slovo, ale na pohled. Každý den jsme chodili do kostela, nejen v létě, ale i za nejkřutější zimy. To už jsme pak po kostele zůstávali ve škole a čekali na vyučování. Dbal, abychom ve škole byli mezi prvními.

Za letních večerů po práci rád stával u mlýna, podepřen o „oje“. V neděli po mši chodil do polí a díval se, jakou má kdo úrodu.

Začátkem podzimu každou neděli odpoledne chodil s námi do „Stráně“ na oříšky. Po prvních mrazech sbíral šípky, vařil z nich čaj, sbíral také plané trnky, říkal jim planušky a sušil je. Také rád vařil. Vepřovou pečení a kuře neuměl nikdo tak krásně upécti jako on. Také sekanou dělal výbornou. Při pečení chleba mamince pomáhal. Hrnce drátovat uměl jako nejlepší drátař.

Za mého mládí k nám chodili často „krajánci“. To tatínek vždycky dbal, aby dostali, co jim patřilo podle ustáleného zvyku. Byly to 3 kr. na penězích, jídlo, popřípadě nocleh. Zvláště si vzpomínám na jednoho. Říkali jsme mu Papež. Přišel vždycky s velkou nůš, pobyl u nás ze tři dny a to seděl na trávníku a zasíval si šaty, které měl v nůši. Ještě si vzpomínám na krajánka Dorazila, jehož bratr byl advokátem ve Val. Meziříčí, a zvláště vzpomínám na Kadalů, který k nám chodil nejčastěji. V létě chtěl vždycky podmáslí a v zimě kyselé zelí.

Otopu jsme mívali nejméně tři roky dopředu. Tatínek koupil každý rok díl lesa, tzv. „oprátku“ a chodil pak celý měsíc dřevo zpracovávat. Když jsme byli malí, pomáhal mu chlapci Juráňovi (tetička Juránka z Rackové byla stařenčina sestra), později chodil s ním bratr, strýc Balšán, nebo chlapci Cholastovi. Zvláště obtížné bylo svázat dřevo po neschůdných lesních cestách. Byla to velká námaha, jak pro lidi, tak pro dobytek. Proto se u nás dřevem šetrilo, ač jsme ho měli dost.

V r. 1899 nastoupil bratr vojenskou službu. Velmi doma scházel, ač mívali už vždycky nějakého pacholíka, který v práci pomáhal. Snad námahou, snad tím, že bratr odešel a otec to těžce nesl, tatínek onemocněl. Léčil se, i v Brně v nemocnici byl, ale všecko marné. Často míval velké bolesti a velmi trpěl. Na podzim r. 1903 ještě všechno obilí zasel. Vidím ho, jak stejnými kroky, rozšívkou máje uvázanou na zádech a na boku, kráčí po poli a rozsévá obilí. Jako v té básni: „...zasíval zrníčka v úrodnou půdu stařeček hospodář...“

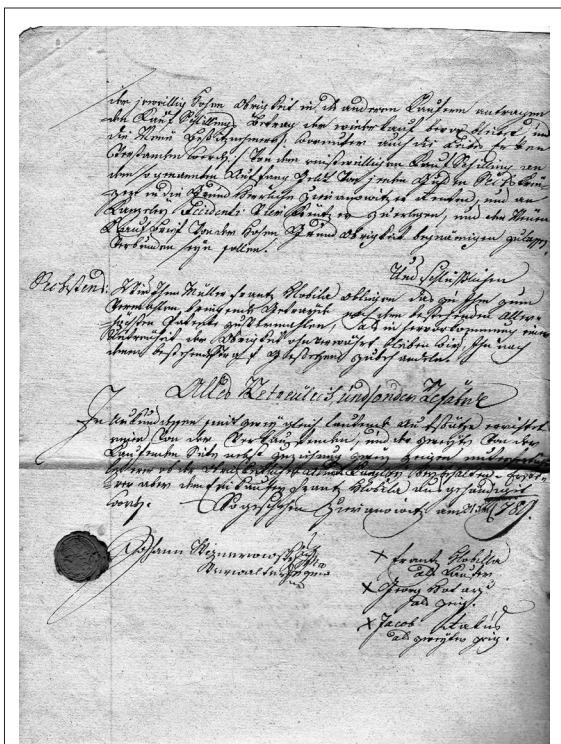
A 27. listopadu 1903 skonal, stár 59 let. Pohřeb měl 29. listopadu v den svých narozenin. Při smrti byl přítomen jeho bratr, farář v Hulíně a ten ho také pochoval.

Měli jsme velkou bolest. Už nikdy, nikdy otcovský dům nebyl tím, čím byl za jeho života. Teprve nyní, skoro osmdesátiletá, dovedu ocenit svého dobrého a přísného otce.

Je velká škoda, že mládí dívá se na stáří jinak, než také stářím a zkušenostmi zmoudří.

Rodiče otcovi, stařeček Tomáš Potůček³

Stařečka nepamatuji. Zemřel dávno před tím, než jsem se narodila. Větrný mlýn se připomíná v Žeranovicích již v 18. století, asi r. 1736 podle Gregora Wolnyho. Stál na vyvýšenině 290 m nadmořské výšky. Původní majitelé byli asi evangelíci nebo Čeští bratři, ale dlouho se žádný z majitelů neudržel. Stálejším majitelem byl snad prastarýček našeho stařečka⁴. Jméno Potůček měl prý od toho, že na otázku, kde bydlí, říkal, že tam u toho potůčku. Měl asi na mysli ten malý potůček, dnes příkop na louce. Gregor Wolny píše o dvou mlýnech v Žeranovicích, o hořejším a dolejším, v některých místopisech se píše dokonce o dvou vodních mlýnech. Já však myslím, že ten hořejší byl náš větrný mlýn a vodní mlýny nemohly být dva, protože ani ten jeden



Druhá strana kupní smlouvy na pozemek k vystavení mlýna, kupující František Hlobil, 1789

³ Narodil 13.11. 1805, zemřel 3.8. 1865.

⁴ Autorka zde zmiňuje prvního z dynastie šesti Potůčků, větrných mlynářů hospodařících na Větráku. Jmenoval se Tomáš Potůček (I.), narodil se v roce 1727 a zemřel 22. 12. 1801. Dřevěný větrný mlýn koupil od Františka Hlobila (který dostal povolení od vrchnosti jej na tomto místě vystavět už v roce 1789) v roce 1796. Existuje záznam o tom, že ještě předtím byl Tomáš Potůček I. větrným mlynářem v sousedních Martinicích. Jeho syn (Tomáš Potůček II.) se narodil v roce 1764 a zemřel 22. 3. 1832. „Stařeček“ Tomáš Potůček, o kterém pojednává tato kapitola, byl tedy v pořadí již třetím mlynářem hospodařícím na tomto gruntu. Viz Příloha.

neměl vždy dost vody, ba stalo se někdy, že pro domácí potřebu byli majitelé vodního mlýna nuceni mlít u nás.

Tak hospodařil stařeček na větrném mlýně. První ženu měl ze Zahnašovic roz. Darebníkovou, ale brzy zemřela. Zůstal po ní dvouletý chlapeček Josef, pozdější farář v Hulíně. Oženil se pak stařeček podruhé⁵ a vzal si Annu Drahotúskou ze Žeranovic. S ní měl děti:

Františku (tetička Kubíčková)

Veroniku (tetička rackovská)

Annu (tetička aleksovská)

Františka (můj otec)

Floriána (zámečník ve Vídni, později v Americe)

Karla (strýček rymický).

Stařenka Anna Potůčková, otcova matka⁶

Stařenka, roz. Drahotúská, bydlela u nás na výměnku. Byla postavy spíše menší, ve tváři vždycky červená, povahy klidné. Mařenka (moje neteř) mi ji velmi připomíná, když se pohybuje při práci. Když si brala stařečka – vdovce, měl jeho chlapeček Josef dva roky. Sama pak měla ještě 6 dětí, 3 chlapce a 3 děvčata. Se svobodným tatínkem (mým otcem), po smrti stařečkově ještě hospodařila 13 let a pak odešla do výminku do chaloupky. Tam ve světnici byla velká zelená kachlová kamna, pec na pečení chleba a koláčů, v malé kuchyňce okénko do komory (dolní a vrchní). Také měla svůj chlév pro 1 krávu vedle našeho chléva, kousek pole a sypané obilí jako výměnek. Také měla své hnojiště. Hůra nad chaloupkou byla také její a tam jsme nesměli chodit. Strýček farář koupil dva záhony pole za mlýnem (asi 4 míry), a ty užívala. Také měla vymíněné stromy, 1 jabloň a 1 slívu a kousek zahrádky na květiny a léčivé byliny. Z květin pěstovala ponejvíce svazčité karafiáty – hřebíčky, boží dřevec, balšánek, maří list a řimbabu. Z léčivých rostlin hlavně pelyněk. To býval univerzální lék.

Všecko, co bylo stařenčino, bylo pro nás nedotknutelné. Nesměli jsme trhat ani kvítka, ani ovoce. Nelíbilo se nám to, ale poslouchali jsme.

Když byla stařenka starší, měla vždycky nějakou „dívčetu“ tak asi 15 16letou a ta jí pomáhala ošetřovat krávu, chodila jí na trávu a podobně. Kráva byla velmi pěkná stračena, netahala jako naše krávy, byla dobře krmená a dávala hojně mléka. Stařenka často vařivala dršťky, tatínek je měl velice rád a tak na ně k ní vždycky chodíval. (Maminka mu je nechtěla vařit.)

Nejvíce práce měla stařenka na „Vavřince“, když k ní přišli na návštěvu Kubíčkoví z Holešova. To byly děti její nejstarší dcery. Bylo jich mnoho a tak

⁵ Dne 11. 5. 1841.

⁶ Narodena 11. 8. 1820, zemřela 11. 9. 1895.

bylo co obsluhovat. Stařenka pekla v peci vdolky a říkávala: „To budu mít zas vojnu!“ Tatínek jí pomáhal. Vynesl stůl pod stromy a stařenka nosila jídlo. Však páter Václav, nejstarší z Kubíčkových dětí do pozdního věku rád vzpomínal na Vavřince.

Svým dětem, i když byla na výminku, pomáhala, jak mohla. Děti strýce Floriána, dokud byly ve Vídni, mívala na prázdninách. Také několikrát ve Vídni u svého syna byla. Když pak se strýc odstěhoval do Ameriky, přestala ji práce těšit.

Vzala tedy krávu Stračenu a pěkně se oblékla. Měla červenou květovanou (míšenou) sukni, bílou jupku, na hlavě černý šátek s barevným vzorkem, do ruky vzala prut, zatočila se ještě po dvoře, jakoby se loučila, a šla s krávou k nevlastnímu synovi – faráři do Hulína. To bylo asi roku 1890. Byla tedy na výminku asi 14 let.

V Hulíně se už nemusela o nic starat, ani o Stračenu, ani o jídlo a dobře se jí žilo. Synovi (nevlastnímu) říkala „panáčku“ nebo „panáčičku“. V září 1895 onemocněla zápallem plic a zemřela. Nevlastní její syn ji dal převézt do Žeranovic a je pochována se svým manželem v tom hrobě, kde jsou teď Nedbalovi, vedle našeho hrobu. Velmi ráda si na ni vzpomínám, zvláště proto, že třebaš jsem byla malá, brávala mě s sebou, když šla navštívit tetu Annu do Aleksovic, nebo strýce Karla do Rymic. Na Mikuláše nám vždycky přinesla plný „okřínek“ jablek, těch, co jsme na ně na podzim nesměli sáhnout.

Moje maminka Františka Potůčková, rozená Janušková⁷

Vacek Kamenický:

*Často, matičko ty má, ach často si můj připomíná
duch ten blažený,
ans mezi námi žila.*

*Ach, tenkrát i já živ byl jsem v rozkvětu prvním,
an ty milosti okem dítě jsi pěstovala.*

Narodila se 11. ledna 1851. Byla tak hodná, že stařeček Januška, když se s ní před smrtí loučil, říkal, že ho ani jednou nezarmoutila. Až do 25 roků žila u rodičů, také pletla a vyšívala jako tetička a stařenka Januškovy, ale také pomáhala u Řiháků na poli. I dojit se naučila. Kamarádek mnoho neměla, jen dcerku Řihákovu, která si vzala Janovského. (Řihákovi bydleli tehdy naproti staré školy.) K tanečním zábavám nechodila ani ona, ani tetička Anna.

Když už bydleli v nové škole a sedávala při práci na prahu, viděla často oba mlynáře Dokoupilovy, když šli do dědiny. Ten mladší svobodný se jí líbil a ona jemu také. Dokoupilova stará matka by byla ráda dala ty dva dohromady, ale pan Franc, jak se mu říkalo, prý měl nějaké těžké pletky se služkou, jež u nich

⁷ Narodena 11. 1. 1851, zemřela 7. 1. 1931.

sloužila a pak se strašnou kletbou od nich odešla. A tak stařeček si nepřál, aby se v té známosti pokračovalo. A „hodná Fanyňka“, jak se jí říkalo, poslechla. A když přišel větrný mlynář, a rodičům se to líbilo, byla svatba. Matka Dokoupilová velice litovala, že to tak dopadlo, ale nedalo se nic dělat. Přesto byl tatínek s Francem kamarád, a když Franc těžce onemocněl, tatínek a maminka ho byli navštívit. Měl souchotiny starý mládenec a zemřel asi r. 1900. Maminka často na něho vzpomínala zvláště ve stáří, ale s tatínkem žili pěkně.

Maminka neměla život lehký. Je rozdíl, když některou práci děláme dobrovolně a víc ze zábavy, anebo když se ta práce musí vykonat a je jí třeba hodně. Již to nošení vody z Pavlovců, skoro 8, let bylo hodně těžké, a i když nenosila sama, přece největší podíl na tom nošení připadl jí. Ale nejhorší práce pro ni bylo tzv. „pohánění“. Přece jenom od mládí nebyla s kravami zvyklá a teď při každém orání musela pohánět. Říkala mi jednou, že jak se vždy těšila na jaro, myšlenka na pohánění jí každou radost z jara zkazila. A toho pohánění se nezbavila, až dorostl bratr. Pak poháněl krávy on. Ale i já jsem té „líbezné“ práce okusila.

Ty ostatní práce ji tak nenamáhaly a dělala je ráda. Když jsme (já a bratr) v létě odcházeli o $\frac{3}{4}$ na 6 hod. do kostela (museli jsme se jí vždycky ukázat před odchodem), to už měla nažatou vůni trávy a dojila. Když pekla chléb, vstávala už před 4 hodinou a o 8 už byl chléb upečený. Velmi zlé byly také chůze do Holešova na trh. V létě se to pěkně šlo. Ale v zimě, když bylo hodně sněhu a velká zima, to dost zkusila. Vzpomínám si, jak měla nohy omrzlé a do krve odřené od zmrzlého sněhu, neboť kalhoty se tenkrát nenosily a punčochy byly jen po kolena. Vycházela ještě za tmy a měla neprošlapanou polní cestu před sebou. I když tatínek jel také někdy na trh kravami, nečekala nikdy, až on vyjede, to by už přišla do trhu pozdě. A šetřit se muselo s každým krejcarem. Ani rohlík si v městě nekoupila, to donesla nám, každému jeden.

První vstávala, když tatínek v noci mlel a ráno déle spal – a zrovna do sněhu a do zimy. Velkou radost měla, když se „narodilo“ telátko. To mě vzala na záda a nesla do chléva, abych se na telátko podívala. To jsem musela říct „neúroku“.

Maminka velice ráda četla. Večer při malé čoudivé lampičce četávala, aby se nevsvítilo moc petroleje. Všecky knížky ze školní knihovny znala, i noviny, dokud je staříček odbíral. (Zdá se mi, že to byl „Hlas“ a vycházela v něm Kosmákova „Ztracená“).

Trhy na máslo, tvaroh, vejce a drůbež bývaly tehdy v Holešově každou středu. Na podlouhlém náměstí stály hospodyně v řadách. Bylo to u kostela sv. Anny. „Paničky“ si máslo v odkrytých košíkách prohlížely a kupovaly. Ale nejvíce koupili vždycky židovští obchodníci, kteří máslo házeli do velkých puten a posílali pryč do Vídně.

Když maminka potraviny prodala, musila všechny potřebné věci pro domácnost v Holešově nakoupit, a nic nezapomenout, protože jsme do dědiny měli dost daleko, a také všechno se tam nedalo koupit.

Ráda si vzpomínám, jak mě učila zpívat, ještě než jsem šla do školy. Písně kostelní i světské s mnoha slokami. A když jsem už chodila do školy, vřdycky se zajímala o písničky, které jsme ve škole zpívali.

Velice ráda měla květiny. V zahrádce měla lilie, pivoňky a jiriny, ale ze všeho nejraději měla rezedu. Ten krejcar na semeno vřdycky nějak ušetřila. Hlízy jirin časné na jaře dávala do chlěva, a když už měly zelené listy, sázela je ven do zahrádky. Z pomněnek na louce uvila věneček, dala jej do talíře s vodou a pomněnky dál rostly. Žádný rok nezapomněla jít na tzv. Janovských „mezu“, kde rostly plané hvozdíky a nízké velkokvěté, tmavočervené plané růže. Také vstavače na louce měla ráda, říkala jim kukačky.

Zvířata měla také velmi ráda, zvláště kočky. Jednou v létě jich měla 17. Ale přišli krajánci a zas je roznesli po jiných mlýnech. Když byla na poli, třeba v řepě, kočky ležely před ní a za ní. Později měla ochočenou husu a morečka spávala s ní v posteli.

Když měla 38 let a já 8, narodilo se nám děvčátko Mařenka.⁸ Kmotrem byl učitel Vinklárek a kmotrou tetička Anna. Bylo to milé dítě a maminka je měla velmi ráda. Ale i my všichni. Páter Jeřábek vřdycky říkal, že když přišel do Žeranovic, nikdo ho tak pěkně nepřivítal jako ona. Bylo to dítě velmi živé a rozumné. Vzpomínám, že jí jednou tatínek poslal, aby pod hrušní posbírala spadané hrušky. Šla hned, ale vrátila se, že prý je jich tam velice moc a že neví, kterou má zdvihnout napřed. Chodila již první rok do školy, měla samé jedničky, ale začátkem prosince onemocněla na záškrt a zemřela 14. prosince 1895.



Františka Potůčková, 1896



Františka Potůčková po maturitě, 1900

⁸ Narodena 29. 3. 1889.

To byla nejhroznější rána, která rodiče postihla. Celý život na ni maminka vzpomínala a nikdy ji to nepřestalo bolet.

Já jsem nebyla už v tu dobu doma. Byla jsem už v klášteře v Přerově na Šíravě ve 3. třídě měšťanské školy. Byl tedy bratr doma jediný. A když ten na podzim r. 1899 musel narukovat, měli rodiče druhý velký zármutek. Plakali o něho, jakoby umřel.

Když jsem po maturitě r. 1900 dostala místo jako podučitelka v Kostelci Štípkě, ubyla rodičům starost o mé vydržování na studiích. Studovala jsem v Olomouci na utrakvistickém klášterním ústavě pro vzdělání učitelek. Mamince nastala doba klidu. V tom čase oslavili rodiče r. 1901 stříbrnou svatbu, hlavně v kostele, kde přistoupili k oltáři pro požehnání jako o sňatku.

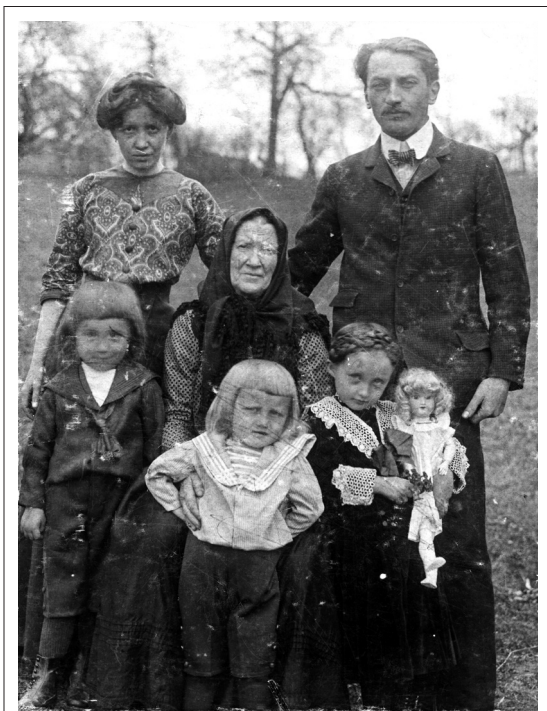
Ale klid dlouho netrval. V dubnu 1903 tatínek onemocněl na rakovinu jícnu a 27. listopadu skončil. Maminka hospodařila s bratrem. Postavily se nové maštale asi r. 1904 a 12. září r. 1905 se bratr oženil. Maminka šla do výminku, ale bydlela s mladými, také s nimi jedla a pracovala.

Za rok poté jsem se vdala i já a maminka byla časem u nás v Přílepečích, a zase doma. Zvláště na neděle a svátky chtěla býti doma, říkala, že v Holešově v kostele se jí nic nelíbí, pěknější je to v Žeranovicích.

Když jsme se dostali r. 1909 do Újezda u Vizovic, šla maminka s námi a tam se jí líbilo, že měla blízko do kostela a mohla jít skoro každý den. I do Dolní Lhoty u Luhačovic s námi šla, ač tam bylo do kostela daleko. Ale když jsme se r. 1919 stěhovali do Brna, tak s námi nechtěla, že je to moc daleko. Byla sice u nás na Mokré Hoře dvakrát po nějakou dobu, ale pospíchala zase domů.

Trpěla vleklou a bolestnou chorobou. Někdy ležela a někdy zase vstala, ale poslední dobu již neměla sil, aby chodila.

Když byla u nás na Mokré Hoře, zatoužila



Františka Stoklásková s matkou Františkou, s manželem Františkem a se svými dětmi, 1912

jednou podívat se na Vranov. Já jsem nemohla jít s ní, tak šla sama, smutná poutnice, dobře pouť vykonala a měla z ní velkou radost. Také v divadle jednou byla a velice se jí líbila Prodaná nevěsta.

V létě, když všichni odešli na pole, tak bývala celé dny sama a bývalo jí smutno. Tenkrát vzpomínala mladých let. Poslední rok ztrácela paměť, všechno se jí v hlavě pletlo, a když jsem za ní přijela, pletla si mě s někým jiným, snad se svou sestrou a říkala mi Aničko, což mě velice mrzelo.

Zemřela 7. ledna 1931 ve stáří 80 let, 27 let byla vdovou. Byla velmi citově založena. Čeho by si jiný člověk nevšiml, to ji velice trápilo. Ve svém žalu nad ztrátou svého drahého děčka hledala útěchu na Hostýně, kam každý rok, dokud mohla, pěšky chodívala. Chodívala jsem někdy s ní. V košíčku kousek chleba nebo pagáček, tak jsme šly o 2. hod. v noci na Žopy, Dobrotice, Chomýž a Brusné a o 6. hod. jsme byly na Hostýně. Ale celou cestu jsme se modlily.

Neocením děti mateřskou lásku, až je pozdě a není možno velkou lásku splatiti velkým díkem.

Když umřela, chodila jsem po zasněženém poli u našeho a vzpomínala, kolik práce maminka vykonala za těch 54 let, co byla u Potůčků, kolik utrpení přežila a jak málo, málo radostí.

Ještě musím připomenout, jak měla ráda vnoučátka. Velmi ráda měla naši Boženku. Bylo to její první vnoučátko. Když byla Boženka malá, vzala ji na záda a nesla si ji z Přílepu domů do Žeranovic a tam se s ní těšila – snad v ní viděla svou dcerku, kterou před 11 lety ztratila. Když už Boženka chodila do gymnasia a učila se zpívat u paní Vachové, zpívala jednou v létě o prázdninách v Žeranovicích na sýpkových schodech árii z Dvořákovy opery Rusalky „Měsíčku“. Maminka byla tenkrát velmi dojata.

A pak měla ráda Slávinka. Toho od malička vychovala, protože já jsem byla v tu dobu nemocná. Z bratrových dětí měla nejraději Mařenku. Ta jí také připomínala tu její Mařenku.

Myslím, že všechna její vnoučata si na ni někdy vzpomenu. Boženka s Josífkem jí postavili pomník v r. 1942. A vzpomínáme všichni.

A ještě vzpomínky na maminku. Žádný žebrák neodešel s prázdnou od nás. Chodívala k nám jedna stará chudobná židovka z Holešova. Té maminka vždycky dala mouky. Jednou jsem šla v pozdním podzimu koncem října z Holešova polní cestou. Byl takový zamračený den, v poli nebylo vidět človíčka, ani po silnici jsem neviděla nikoho jít, byla neděle. Byla jsem asi uprostřed vzdálenosti mezi Holešovem a samotou Markových a najednou uvidím před sebou skupinu asi 20 cikánů dospělých i s mnoha děcký. Bylo mi tehdy 20 let a měla jsem dost strachu, že mě budou cikáni obtěžovat. Nebyla bych se nikoho dovolala, ale šla jsem jako nic. Vrhla se na mě všechna děcka, žádala o „grajcar“. Ale hned je zakřikla stará cikánka velmi přísně: „To je slečinka naší panímámy,“ a děčka šla hned svou cestou a mě si už nevšímala. Když jsem to potom mamince vykládala, jenom se usmívala.

Kdysi jsem byla v Žeranovicích a dělala jsem tam hospodyně. Snad to bylo, když se narodil synovec František. Také byla neděle. Brzy po ránu přišel Kada-la. Přivítala jsem ho, jak jsme byli zvyklí krajánky vítat. Bylo to v máji a už nebylo kyselého zelí, které vždycky chtíval, ani kyška nebyla po ruce. Tu chtí-val vždycky v létě a zelí v zimě. Dala jsem mu tedy k snídani kávu a koláč, o nějž nebyla při křtinách nouze. Kada si pochutnával a potom povídal: „To je hned poznat, že je to dcera panímaminčina!“ Kada mě dobře znal, vždyť ze všech krajánek k nám nejčastěji chodíval. Také tenkrát maminka ještě žila a jen se usmívala, když jsem jí to vykládala a ona vzpomínala, jak mu dávala kořata, když jich měla moc. On zase, jak chodil po mlýnech, kořata prodával. Každý mu za ně něco dal.

Maminčin otec, nadučitel František Januška⁹

Pocházel z Fryštáku, zdá se mi, že ze mlýna. Studoval v Novém Jičíně. První učitelské místo měl v Kašavě 4 roky, pak se dostal do Žeranovic.

Učil ve staré škole, kde je teď mlíkárna.¹⁰ Tenkrát chodily do Žeranovic do školy děti z Horního Lapače, z Rackové a z Franckovic, tedy ze 4 dědin. Žáků bylo mnoho, ale platu málo, myslím, že až do r. 1869, kdy byl vydán nový škol-ský zákon. Bylo to také tím, že někteří rodiče školní plat v naturáliích dávali buď špatně, pozdě, nebo vůbec ne. To zvláště z Rackové a z Franckovic. A tak bývalo i hladu dost, když bylo 6 dětí (2 zemřely malé).

Vykládala mi často tetička Anna, která byla o 10 let starší než maminka, že v Ludslavicích zemřel rektor s celou rodinou hladu. Snad to hladem přímo nebylo, ale podvýživou zesláblí zemřeli na nějakou nemoc.

Proto stařenka i obě děvčata (maminka i teta) pletly čepce. Ty čepce byly z velmi tenounké příze a pletly se pěkným dírkovým vzorkem. Vpředu měly krajku háčkovanou nebo také pletenou, pěkně naškrobenou a nosily se pod šátkem. Doma se nosily bez šátku a hlava v nich vypadala velice pěkně, vždy-cky byla pěkně upravena a nebylo v nich horko. Takový čepce dal hodně práce. Za čepce dostávaly pecen chleba, mléko, podmásli nebo mouku. (Časem se ty čepce přestávaly nosit, poslední jsem pletla já asi r. 1900 s návodem tetiččiným pro „tetičku“ Nedbalku z Bednárně.)

Také z fary rektorovu rodinu podporovali. Se všemi faráři vycházel staře-ček velice dobře, jen na jednoho si stěžoval, nevím už, jak se jmenoval. Staře-ček totiž býval i varhaníkem a ten zlý farář ho týral tak, že když stařeček začal hrát nějakou píseň, která nebyla faráři vhod, obrátil se farář od oltáře a zavolal: „Tu ne!“ A sám určil píseň jinou.

⁹ Narodil 16. 4. 1809, zemřel 20. 7. 1884.

¹⁰ Žeranovice č. 67.



Žeranovice, stará škola

Tenkrát bývaly obřady v kostele velice dlouhé, zvláště o Vánocích tzv. „hodinky“ trvaly déle než hodinu. Tehdy varhaník zkusil hodně zimy, klávesy záblý do ruk a rukavice musely být bez prstů.

V Žeranovicích byli někteří lidé uznalí a hodně pana rektora podporovali, zvláště Řihákovi, kteří bydleli naproti staré školy.

Ale to všechno by nebývalo stačilo. Stařenka pocházela z Držovic u Prostějova, byla rozená Uršlerová a její bratr měl v Držovicích mlýn. A ten každý rok přivezl sestře plný vůz mouky, krup, kaše aj. Tak se stalo, že nejstarší syn František mohl studovat. Studoval na hospodářské škole někde v Rakousích, snad ve Štokravě, a stal se hospodářským správcem na nějakém statku v Čechách. Po čase se nepohodl s majitelem a dostal výpověď. Stařečka to velmi mrzelo. Dával synovi vinu za to, že byl propuštěn a mrzelo ho, že se lidé posmívali.

Tenkrát byl také bez místa nějaký Adamík z toho gruntu ke kostelu (zdá se mi, že je tam teď Lidka Konečná), a tak kterýsi posměváček řekl, že to teď mají v Žeranovicích dobré, Francek rectorů, že bude pást svině a Francek Adamíků krásy. No, ale po delší době oba místo dostali, Adamík v Kroměříži a Januška někde na velkostatku. Poslední místo měl v Petržalce u Bratislavy.

Ale hořkost nějaká mezi synem a rodiči zůstala. Syn nebyl na pohřbu otcově ani matčině, což mu obě sestry zazlívaly.

R. 1866 po odchodu Prusů přišel do naší dědiny zlý host, cholera. Dost lidí onemocnělo. Onemocněla stařenka a syn Alois, student 6. třídy gym-

názia v Kroměříži. Přivolaný lékař, Němec, z Holešova řekl: „Maminka bude okřít, ale syn bude umřít.“ A tak se i stalo. Doma už zůstala jen obě děvčata (moje maminka a teta Anna).

Někdy, snad na počátku let sedmdesátých, byla postavena škola v Rackové a tak zůstaly stařečkovi jen děti ze Žeranovic a Horního Lapače. V té době byla postavena v Žeranovicích nová škola, v níž se učí dodnes.

Stařeček však v nové škole dlouho neučil. Roku 1877 po nepřetržitém působení skoro 50 let (od r. 1827 4 roky v Kašavě a 45 let v Žeranovicích) podal poníženou a pokornou žádost, aby byl dán do penze.

Žádosti bylo vyhověno¹¹ a staříčci se odstěhovali ze školy do Hliníku k Odstrčilům do poschodí. Tam stařeček zemřel v červenci r. 1884 ve stáří 75 let. Maminka vzpomínala, že když šel průvod s pohřbem vedle panských stodol, kde právě mlátili řepku, zastavila se práce a lidé vzdali poslední poctu panu rectorovi.

Vidím stařečka jako dnes. Byl vyšší postavy, hubený, v tmavých šatech. Tak se procházel mezi kuchyní a pokojem v bytě u Odstrčilů.



Čepec pletený Františkou Stokláskovou, 1900

¹¹ Český překlad německého originálu zmíněného výnosu zní takto:

Panu řídícímu učiteli Františku Januškovu v Žeranovicích

Číslo spisu: 5040

Kolek 15 krejcarů

Razítko s textem nečitelným.

C.K. okresní školní rada

Vysoká císařsko-královská zemská školní rada sděluje svým výnosem č. 8885 ze dne 18.6. toto:

Císařsko-královská zemská školní rada překládá na trvalý odpočinek řídícího učitele v Žeranovicích Františka Janušku pro neschopnost služby způsobenou tělesnou churavostí a stařeckou slabostí a při započítání služební doby 46 let a 7 měsíců mu povoluje podle §§ 23 a 90 zemského zákona ze dne 24. ledna 1870 plný důchod stanovený vzhledem k jeho ročnímu platu a to v částce s e d m s e t d e v a d e s á t (790) zlatých z učitelského penzijního fondu.

O tom se vyrozumíváte se současným vrácením příloh k žádosti a s dodatkem, že až do obsazení uprázdněného místa budete vykonávat svou úřední činnost a že rovněž byl vypsán konkurs na obsazení tohoto místa.

Včas nám sdělte své příští bydliště, abychom Vám tam mohli poukazovati penzijní částky.

Holešov, dne 22. června 1877.

Podpis nečitelný, předseda

Stařenka Janušková, mamínčina matka¹²

Pocházela z Držovic u Prostějova ze mlýna. (Asi r. 1901 jsem byla v Držovicích, ale na nějakého Uršlera jsem se už nedoptala). Stařenka byla vzdělaná a velmi moudrá, uměla německy, znala všechny ruční práce, ještě dnes mám po ní nějaké výšivky z r. 1827, a byla i výborná kuchařka. Vařit se naučila v zámku v Kralicích u Prostějova. Jak se seznámila se stařečkem, nevím, snad v tom zámku v Kralicích u Prostějova. Aspoň něco takového mi tetička Anna říkala.

Paní rehtorka byla v dědině velice vážená. Když měla svátek, přicházeli jí blahopřát úředníci ze zámku, z pivovaru, i pan farář.

O prázdninách k nim přijížděl jejich synovec Josef Januška, okresní hejtman z Olomouce, později vicepresident moravského místodržitelství. Ve svých pamětech vzpomíná obou: „*Es wäre großer Undank, wenn ich hier nicht der warmen Liebe meines Onkels Franz Januška, Oberlehrers in Zeranowitz und seiner lieber Frau Franziska, geboren Urschler, welche sie mir und später auch meiner Frau und unseren Kindern bis zu ihrem Lebensende erwiesen haben, gedenken sollte.*“

Stařenka se po smrti stařečkově přestěhovala s tetou Annou do staré školy, kterou koupil od obce nějaký Andryšek. Tam jsme chodívali ve svátky, na Mikuláše, na Vavřince a vůbec velice často. Mně se tam velice líbilo.

Měli pohovku, na stole bílý ubrus (my jsme měli doma jenom stolůvku), a stařenka vždycky měla pro nás nějakou sladkost. Velmi mne bavilo, že jsme tam jedli hrachovou polívku dřevěnými lžícemi.

Své dcery stařenka vychovávala k prostotě a skromnosti. Dbala, aby obě měly hodně prádla. Sama předla len, velmi tenkou přízi a dávala ji tkalcům zpracovat na tenké plátno. Ještě dnes máme 6 ubrousků lněných z výbavy mamínčiny, lesknou se jako hedvábné. Parádu a vynášení se přímo nenáviděla. Svým dcerám nejednala „panské“ šaty. Oblékala je jako jiná děvčata ze vsi, jen látky byly lepší jakosti. Zejména utkvělo mi v paměti její naučení, že sebekrásnější šaty ztrácejí na ceně, nejsou-li také pěkné boty.

Zemřela brzy po stařečkovi, 12. května 1887. Živě si vzpomínám, jak moje maminka stála tehdy pod naší hruškou a usedavě plakala. Pohřeb byl za krásného májového dne, slunce hřálo, hřbitov byl poset kvetoucími pampeliškami, ptáci zpívali a včelky bzučely. Když všichni odešli ze hřbitova, já jsem tam s bratrem ještě zůstala a hráli jsme si, až pro nás přišli. Stařenka je pochovaná se svým manželem, synem Aloisem a dcerou Annou v hrobě dnes Jakubíkovém.¹³

¹² Františka Janušková, rozená Uršlerová, narozena 5. 4. 1814.

¹³ Vlevo od hlavního kříže, č. hrobu III/75.

Můj bratr Julius Potůček¹⁴

To bylo radosti, když se narodil! Stařeček Januška hned první přišel navštívit mladou maminku a pozdravit vnoučka. Všichni ho radostně vítali. Radili se o jménu. Stařeček povídá: „Stařeček František, otec František, kmotr František, pan farář František, no – to musíme dát jiné jméno“. Tak dali Julius.

Sotva chlapec trochu povyrosl, vzali si ho staříčkovi. Jednak aby se s děckem potěšili, a jednak, aby ubylo mamince práce. A malý chlapeček brzy u staříčků zdomácněl. Když si ho rodiče vzali domů, utekl jednou do dědiny ke staříčkům. Ale běda! Nemohl dosáhnout na kliku u dveří a staříčkovi bydleli v poschodí. Našel si tedy prut, švihal jím na dveře a volal: “Verunko, otevři!” Verunka, to byla paní Odstrčilová a on si pamatoval, že jí stařenka říkala Verunko.

Potom začal chodit do školy. Tenkrát byl u nás řídícím František Joska. To zas býval Julínek, jak mu říkali, u stařenky, která tehdy bydlela s tetičkou Annou ve staré škole, aby neměl do školy daleko.

První rok se mu ve škole nedařilo, snad toho chtěli po něm mnoho, ale pak míval samé jedničky.

Když zemřela stařenka a tetička se odstěhovala k nám, nezbyvalo Julinkovi nic jiného, než být doma a to už ho devítiletého přitáhli do práce. Tatínek ho učil, jak si má počínat ve mlýně, co dělat, když je vítr slabý a co, když moc fouká. Také nasýpat na koš musel, když zvonek ohlašoval, že je koš prázdný. Protože byl Julínek malý, na koš nedosáhl, udělal mu tatínek stoličku. Také mohl nasýpat jen mírkou a ne zanáškou. Mírka byla dřevěná nádoba s jedním drždlem velikosti hrnce. Zanáška byla nádoba podobná mírce, ale velikosti vědra. Také musel pást krávy a držet je na řetěze.

A jak rostl, práce přibývalo. Když měl 13 let, měli jsme přes zimu mrkev v krechtě. Když zjara mrkev vyndávali, stál bratr dole v jámě a podával mrkev nahoru. Země byla ještě studená a snad tam bylo i trochu vody. Stál tam hodně dlouho, velice se nachladil a dostal do nohou silný revmatismus. Vyléčili ho, ale od té doby se mu vracel, ovšem ve zmenšené míře. Léčili ho domácími prostředky, hlavně „pain expelerem“, což byl lék pro všechno.

Léta mýjela. Maminka chtěla, aby chodil do hospodářské školy zimní v Holešově, ale pak z toho nějak sešlo. Bylo to asi tím, že v té době zemřela sestra Mařenka a rodiče byli tím tak zničeni, že se na tu školu zapomnělo.

Julík pracoval doma a pomáhal rodičům. Do dědiny nechodil a kamarádů v dědině neměl. Byl velice rád, když k nám přišla paní nadučitelová Josková s dětmi. To bývalo veselo. V zimě sáňkování, v létě různé hry i válení sudů. Této zábavy se zúčastnil někdy i dr. Prošek jako malý hoch.

Ale nejvěrnějším kamarádem mu byl Joska Balšanů. Spolu v noci mlívali, spolu četli knihy. Joska měl malou knihovničku, ač ve škole nijak nevynikal.

¹⁴ Naroděn 18. 5. 1879, zemřel 3. 11. 1952. V pořadí pátý větrný mlynář z dynastie Potůčků – větrných mlynářů na Větráku. Syn čtvrtého z této dynastie Františka Potůčka (narozeného 29. 11. 1844, zemřelého 27. 11. 1903).

Vykládalo se u nás, že kterýsi stařeček viděl v noci, jak přišla zemřelá příbuzná a sedla si u stolu, nebo jak se co chvíle valila ohnivá koule od Žeranovic k Zahnašovicům, nebo jak přišel zemřelý příbuzný v noci, poseděl chvíli a pak řekl: „Zítřka přijdu aji s dcerou.“ To všecko Julek Joskovi vykládal a tak se bavili.

Kdysi také spolu mleli, Julek si na chvilku lehl a Joska mlel. Najednou přiběhl Joska do šalandy celý vyděšený a volá: „Julku, vstávej, už je tady aji s dcerou!“ Julek vstane, rozhlíží se, co se děje a Joska, celý se třesa, vede ho k okýnku, aby se podíval dolů. A co tam bylo? Dva četníci s kohoutími pery za tvrdými klobouky. Pera se v měsíční záři leskla a toho se Joska polekal. Zavolali četníky dále, aby se ohřáli v šalande. Četníci k nám chodívali dost často. Když tatínek nemlel, přišli k nám do chalupy, sedli si za stůl a trochu si zdřímli.

V neděli jsme chodívali s tatínkem do Stráně, do míškovského nebo do lechotského boří, buď na jahody, lískové oříšky nebo jen tak na procházku. O prázdninách zašli jsme se podívat na Rusavu nebo do Hulína.

Po otcově smrti spřátelil se Julek se staršími „sousedy“, zvláště s Konečným a s Janovským. Než začal stavět maštale, koupil si koně Fuksu, aby mohl líp než s kravami vozit materiál ke stavbě. Když byly maštale postaveny, sláma podestlaná a všechno připraveno, přišel Julek pro maminku, aby tam krávy zavedla a uvázala. Byla to taková trochu slavnostní chvíle.

V ty prázdniny r. 1904 každý večer mě lákal, abych s ním šla k Janovským. Tak jsme tam chodili, chvíli poseděli, „strýc“ Janovský ledacos povykládal a „tetička“ nás velice ráda viděla. A mně se zdálo, že začíná nějaký román. Na podzim však všechno skončilo. Byla hodová „muzika“ a Julek přemlouval Františku Janovských, aby k muzice nechodila. Julek totiž netančil. Ale kdesi se tam nachomýtl sedlák Andrýsek a ten ji zase přemlouval, aby šla. Dala si říci a šla. Julek si myslel, že ho nemá ráda, když poslechla Andrýska (který mimochodem řečeno, si na ni ani nepomyslel), a tak se všechno rozešlo. A Františka zůstala starou pannou. Janovští toho velmi litovali, bylo by se jim to líbilo, ale už se stalo. Julka to asi hodně mrzelo a urazilo, protože od té doby k Janovským nešel.

V té době jsme o prázdninách kamarádili s Františkou Gábovou (za vodou). Studovala tehdy na klášterním ústavě učitelek v Olomouci a bylo to děvče velice milé a upřímné. Začali jsme chodit ke Gábům zadem do jejich stodoly. Františka Gábová zase kamarádila s Anežkou Jašovou, byla to její vzdálená příbuzná a tím způsobem se Julek seznámil s Anežkou a vznikla veliká láska.

Františka Gábová vystudovala, stala se řádovou sestrou a učila nějakou dobu v klášterní škole v Přerově, pak ve Fryštáku a zemřela buď za první světové války, nebo brzy po ní. Nechtěla jít do kláštera, ale otec ji skoro násilím donutil. Ráda na ni vzpomínám a bylo mi jí velice líto, že musela jít do kláštera.

Maminka známosti s Anežkou Julkovi nebránila, neboť Anežka byla hodné děvče, třeba neměla moc peněz, ale zlobilo ji, že by Julek pořád jenom na Horním (Lapači) seděl a tak řekla, ať se radši vezmou. A tak byla svatba.

Strýček farář řekl, aby byla v Hulíně. A tak jsme jeli do Hulína a já jsem byla družičkou, mládencem byl můj bratranec Frantík Gajů z Aleksovic a tetička aleksovská byla starosvatkou. To šla nevěsta po oddavkách se starosvatkou na ofěru kolem oltáře (za starých časů měla dokonce i chůvku) a to byl předobraz „úvodu“ matky po porodu. Po tom prý se poznalo, že je nevěsta „počestná“. U nás už to nebylo zvykem, ale v Hulíně se ten zvyk udržel.

U nás doma byla už jen večere. Byla na ní „tetička“ Nedbalka z Bednárně a zpívala píseň „Běžela ovečka“ s takovou nějakou žeranovskou obměnou:

*Běžela ovečka vzhůru do kopečka
a za ňú baránek otrča čagánek.
Kde ideš, baránku? Já idu do zámku
žalovat vrchnímu na svoju galánku.
Nežaluj, baránku, na svoju galánku,
ona ti upeče s trnkama skládanku.*

Na druhý den přišli ještě z Horního a poháněli před sebou kolo od vozu bíle ozdobené. A bylo po svatbě. Anežka musela jako kdysi maminka zvykat si na polní práci, protože doma šila, ale velká láska všechno přemáhá. První rok trochu churavěla, ale pak trochu zesílila a byla zdravá.

Ale zapomněla jsem ještě napsat o Julkově vojenské službě. Nastoupil na vojnu v říjnu 1899 do Brna. Každý si může představit, jak mu bylo těžko. Doma obklopen láskou a zvyklý víc na samotu a teď velké město a prostředí, které se s ním nijak nemazlilo. K tomu ještě německé povely a neznalost němčiny ve zněmčeném Brně. Byl sice navržen do poddůstojnické školy, ale sešlo z toho pro neznalost němčiny. Doma o něho plakali, nemohli se s tím smířit, že Julinek nemůže být doma a musí na vojně poslouchat i surové chlapy, svobodníky a desátníky.

Přišly Vánoce. Julek psal, že přijede na dovolenou. Na Štědrý den jsme čekali s večerí a chodili se dívat k Holešovu, jestli už jde, ale bylo vidět jen sněhem pokrytý kraj a na něm žádný černý bod. Maminka plakala a nálada byla víc než smuteční.

Ale ráno, když jsme se vraceli z „jitřní“, už nám šel naproti. Večer na Štědrý den musel prý ještě na písek na Červený kopec, a proto nemohl dřív přijet.

Ale čas ubíhal a už byl na vojně druhý rok. Tehdy jsem už učila ve Štípě, když jsem dostala od něho poštou lístek, kde mi psal, že je v nemocnici v Zábrdovcích a je po operaci na kýlu. Měla jsem těžký úkol říci to rodičům.

Tenkrátě byly operace něco zvláštního a velmi těžkého. Také to stálo moc peněz. Lidé si to nemohli zaplatit a tak umírali často v takových případech, kdy operace by jim byla zachránila život. Vím o několika případech z té doby, kdy mladí lidé umírali na zánět slepého střeva.

Byl tehdy u nás veliký pláč a tatínek se vypravil do Brna. Potěšil pak maminku, že je Julek už skoro zdrav. Julek pak k velké radosti své i svých rodičů dostal dva měsíce dovolenou.

A tak se mu druhý rok trochu zkrátil a začátkem třetího roku dostal se do Brucku nad Litavou. Tam si vzpomněl na strýčka Janušku¹⁵, mamínčina bratra, který byl hospodářským správcem v Petržalce a umínil si, že ho navštíví. Vydal se tedy pěšky přes lesy neznámou krajinou a šťastně tam došel. Byl pěkně přivítán a zpáteční cestu mu už nějak usnadnili. Byl rád, že poznal strýčka, kterého do té doby nikdy neviděl.

V Brucku dlouho nepobyl, přišel zpět do Brna a byl důstojnickým sluhou u nějakého nadporučíka ve Veselé ulici č. 11. Tam zametal, čistil a leštil podlahy, klepal koberce, čistil boty a šaty, vařil černou kávu a čaj, chodil pro pivo a víno. Čas mu tak lépe ubíhal, mohl si i nějakou knížku přečíst. V bytě býval celý den, jen spát chodil do kasáren. A tak tu vojnu šťastně skončil.

Na vojně se sprátlil s Oldřichem Vejborným, učitelem, synem ředitele hospodářské školy v Kroměříži. Ten zapomněl podat si žádost o výhodu pro učitele. Mohl být zařazen do náhradní zálohy a tím si vojenský výcvik zkrátit



Julius Potůček jako voják C.K. armády, 1900



Rub fotografie

¹⁵ František Januška, narozen 20. 10. 1842, zemřel v roce 1912. Působil jako hospodářský správce v Nových Dvorech i Heimburgu v dnešním Rakousku. Bydlel v Petržalce.

na dva měsíce o prázdninách. A tak musel sloužit tři roky, protože opožděné žádosti o tu výhodu byly bezvýsledné.

Po svatbě r. 1905 hospodařili Julek s Anežkou někdy s větším, jindy s menším zdarem. Koupili druhého koně, měli také prasnici a kromě toho Anežka šila košile do Holešova, tzv. židovinu.

To však netrvalo dlouho. Byla spousta práce v domácnosti. Aby jim bylo veseleji, vzali si Nedbalovu Božku, tehdy asi devítiletou, a ta u nich zůstala asi 10 let. Ke koním a na polní práce měli pacholka Jožku Doležela.

Velice často chodívali na Horní, Anežka ke své mamince, Julek za bratrancem Cholastou do hospody. To se naši mamince nelíbilo, ale ona už tehdy byla s námi v Újezdě a stařenka Jašová asi r. 1910 zemřela, a tak už to chození na Horní nebylo tak časté.

A tak čas utíkal a přišel rok 1914. My jsme byli stále ještě v Újezdě a manžel narukoval s první výzvou začátkem srpna, a 15. srpna už jel na ruskou frontu.

Julek, který byl už dříve zproštěn vojenského cvičení ve zbrani pro křečové žíly za pomoci dr. Proška, nastoupil až na jaře 1915. Mimo to měl ještě tu výhodu, že ho každý rok počátkem žní vyreklamovalo jako nepostradatelného k řízení mlátícího stroje žeranovské družstvo na 3 i 4 týdny.

R. 1916 byl ve Vídni. Když se v lednu narodila malá Anežka, dostal Julek také kratší dovolenou. Ale pak se dostal na italskou frontu, ne sice do předních linií, ale zažil hladu a útrap dost. Maminka šetřila každou kostkou cukru a vůbec vším (sami jsme toho moc neměli). Našetřila pro něho trochu jíšky, pár kostek cukru, trochu nudlí, dohromady



Julius Potůček (první zprava), 1. světová válka

35 dkg, víc to vážit nesmělo. Tak jsme mu, jak často jsme mohli, balíček posílali. Pochvaloval si to, protože větší balík, co mu Anežka posílala, nedostal.

V létě r. 1917 dostal zase dovolenou, ale když vyšel z Holešova na silnici, dál už nemohl. Sedl si tedy k příkopu a čekal, že ho někdo svezí. Někdo jel kolem a tak ho svezl. Ale Anežka se zhrozila, jak vypadal. Říkal, že ho na vojnu už nikdo nedostane. Chodili četníci ptát se, co má ještě družstvo dělat, ale vždycky se něco našlo.

Koncem srpna 1918 zemřel na italské frontě můj švagr Vincenc Stoklásek na úplavici. Rakousko se už rozkládalo a Julek říkal, že v nejhorším případě se schová u nás v Dolní Lhotě. My jsme se dostali do Dolní Lhoty od 1. dubna 1918, manžel byl vyreklamován z vojny a přijel domů 11. ledna 1918.

Za války bez Julka šlo doma hospodářství od devíti k pěti. Anežka měla na pomoc jen nezkušené mladíky, krátký čas i ruského zajatce, a děti byly malé. Ještě že Božka byla tenkrát už velká. Za války také mlýn chátral, až zchátral úplně a na opravu nebylo pomýšlení.

Větrným mlýnům už odzvonili. Přece však náš stál až do roku 1935 jako památník starých dob a pilné práce. Když jsem přišla toho roku Julka s Anežkou pozvat na svatbu naší Boženky, říkal mi Julek, abych se s mlýnem rozloučila. Tehdy jsem vzpomínala na své dětství, jak jsme s tatínkem na mlýně bývali, na kamnech si pekli topinky, a jak jsem zcela malá spávala v moučné truhle odpoledne po obědě. Všecko to zmizelo nenávratně a nastala nová doba.

Po 1. válce byl Julek zvolen starostou a byl by dost pro blaho obce udělal, kdyby „moudří“ a opatrní otcové dědiny byli dělali, co chtěl. Mimo jiné chtěl zachovat a udržovat v dobrém stavu zámek, chtěl tam upravit místnost pro mateřskou školu. Ale nenašel pochopení.



U stodoly na dvoře. Julius a Anežka Potůčkovi st. se svými čtyřmi dětmi, Velikonoce 1938

Švagrová Anežka Potůčková, rozená Jašová¹⁶

Narodila se r. 1882 na Horním (Lapači). Byla ještě malá, když jí zemřel otec. Zůstala matka a 7 dětí. Z děvčat byla Anežka a sestra Marie nejmladší. Ty dvě se měly moc rády, všude spolu chodily a každý je měl rád.

Marie (později řádová sestra Ermelinda) byla kdysi přítomna skládání slibu své sestřenice ze Zahnašovic, zalíbilo se jí to, šla také do kláštera a Anežka zůstala sama, protože její starší dvě sestry byly už provdány.

Anežka šla doma tzv. židovinu. To dostávala od židovských obchodníků z Holešova nastříhané košile, a kdo chtěl něco vydělat, musel se pořádně činit.

Byla nadaná a jistě měla ve škole samé jedničky. Velice pěkně zpívala na pohřbech, o svátcích, zvláště o Vánocích v kostele. Nevím, čím to bylo, ale každý ji považoval za něco jiného než ostatní děvčata. Ke každému byla přítvívá. Kamarádila s Františkou Gábovou, kandidátkou učitelství, a Gabrielou Haldovou, dcerou nadučitele.

Bratra měla velice ráda. Když r. 1928 měl bratr aféru se záložnou, ani slovem mu to nevyčítala, což by jiná žena sotva dovedla. Kolikrát viděla, že to neb ono by se mělo dělat jinak, ale nikdy poroučením neprosazovala svou vůli.

U nás na samotě brzy zvykla a musela zvykat i těžší práci. Ale z lásky k bratrovi se všemu naučila a všechno dělala. Měla v sobě něco tak ušlechtilého, že si jí každý vážil. I za okupace ve vězení ji měly spoluvězeňkyně rády a dozorkyně nebyly na ni hrubé.

Svoje děti měla velice ráda, zvláště nejstaršího Františka. Věděla, jak se všechno za okupace u nich má, jak cizí bohatnou z její práce, ale nikdy si nestěžovala, nenaříkala, jenom měla strach o Julička.



Julius a Anežka Potůčkoví st. se svými čtyřmi dětmi a stařenkou Františkou Potůčkovou, rozenou Januškovou, 1927 – 28

¹⁶ Narodena 23. 11. 1882, zemřela 24. 2. 1948.

Nebylo jí dopřáno, aby dlouho žila, umírala a nevěděla, co se stane s nejmladší dcerou Mařenkou, nedočkala se ani vnoučátka.¹⁷ Na rozloučenou napsala bratrovi dopis, který ukázal krásnou její duši.

Nepovažovala jsem ji nikdy za cizí, zdálo se mi, že odjakživa patří do naší rodiny, a kdyby si vzal bratr nevím kterou jinou, tak jak s Anežkou, by nikdy šťasten nebyl. To bylo manželství, jakých není a už teď ani nebude.

A tak odpočívají všichni, celá naše rodina, ve společném hrobě ve stínu staré brízy a já jenom na ně vzpomínám a lituji, že tam s nimi nebudu.

Větev ulomená...



Julius a Anežka Potůčkovi st., 1942

Události za 1. světové války

Bylo to koncem června 1914. Byli jsme s dětmi v lese, já a maminka jsme sbíraly borůvky, děti dováděly a bylo nám veselo. Manžel byl tehdy jako člen PSMU (Pěvecké sdružení moravských učitelů) v době Sokolského sletu v Brně a měl přijet příští den. Najednou se objevil mezi námi a na náš radostný pokřik se tvářil vážně a říkal, že slet v Brně se nekoná, protože byl zavražděn následník trůnu arcivévoda Ferdinand s chotí v Sarajevu.

Bylo po radosti. Hned jsme si říkali, že následky vraždy budou zlé. Asi za dva týdny mělo PSMU zkoušky v Luhačovicích. Byla jsem tam i já se synem Vladinkem. A 26. července přišla zpráva, že je válka. Všeobecné zděšení. Celou noc bylo slyšet jezdit vozy, jak lidé, zvláště důstojníci, jezdili na nádraží. Také my jsme z Luhačovic odešli domů do Újezda a očekávali věci příštích.

Na 2. srpna byla vyhlášena všeobecná mobilisace a manžel odjel 1. srpna do Kroměříže, ke svému pluku. Odcházelo tenkrát z Újezda mnoho mladých mužů. Bylo to v neděli. Všichni šli do kostela ke zpovědi a pak v průvodu manželék do Vizovic na nádraží. Pláč při loučení bylo slyšet daleko.

Začátkem srpna mi manžel napsal, abych za ním přijela do Kroměříže. Tak jsem šla. Ale ve Vizovicích na nádraží jsem se dověděla, že vlaky nejedou, a které jedou, že neberou civilní osoby. Tak jsem se vydala pěšky přes Slušovice, Hvozdnou, Lešnou a Fryšták do Žeranovic. Byl to pěkný kousek cesty (asi 28 km). Nohy mě bolely, ale šťastně jsem došla. Druhý den mi bratr dal vůz a pacholka, abych se vydala na další pouť do Kroměříže. Šťastně jsem se

¹⁷ Martin Potůček, syn jejího prvorozeného syna Františka Potůčka (narozeného 26. 4. 1913, zemřelého 28. 6. 1995), se narodil 2. 9. 1948.

tam dostala pomoci bumážky, kterou mi na okresním úřadě vystavil bratranec František Kubíček.

Ještě si vzpomínám, že před vchodem do každé dědiny, co jsem jimi procházela cestou z Újezda do Žeranovic, byla závora střežená dvěma občany, kteří přísně žádali nějaké „lejstro“ od obecního úřadu té obce, odkud přicházel. Šťastně jsem všim tím úskalím prošla, ač jsem od obecního úřadu nic neměla, jenom v Žeranovicích byli přísní a nechtěli mě pustit. Těm jsem se však vysmála a šla jsem jakoby nic. Starosta mě dobře znal a tak jsem byla smělá. Později jsem se dověděla, že hlídky u vesnic byly proto, že chytali francouzský automobil, který měl údajně převážet zlato.

15. srpna odjel manžel na frontu. Před tím projížděly Holešovem vlaky s vojáky a já jsem se schovávala mezi pytli ve skladišti a u každého vojenského vlaku jsem pátrala, je-li tam manžel. Na nádražích se podávalo vojákům jídlo, čaj, chléb s máslem, koláče, pivo, sodovky. Ale to bylo jen na počátku války. Později už nebylo ničeho. Lidé byli nějak ze života vyšinutí. Ještě nebyly ani žně u konce a muži odešli. Dělal se zásoby v domácnostech, hlavně mouky a cukru. Od úřadů začalo chodit různých nařízení. Lidé nebyli nato zvyklí a připraveni, neboť dlouho už nebyla u nás válka.

Netrvalo dlouho a začaly chodit z bojiště zprávy o mrtvých a raněných a noví a noví muži byli povolováni na vojnu. 2. října byl můj muž na ruské frontě raněn do nohy a po delší době v rekonvalescenci v Lukách u Jihlavy. Tam ho navštívil jeho otec a o Vánocích i já.

V listopadu jsem šla do Vizovic a slyšela jsem, když jsem přešla „vrch hor“ (tak říkali v Újezdě nejvyššímu místu na cestě do Vizovic), zřetelné hřmění z děl z Karpat. Tenkrát se lidé těšili, že bude konec války, ale nebyl.

V r. 1915 začínal v Újezdě a okolí hlad. Zásobování bylo velmi špatné, sotva dvakrát za rok přišla do obce mouka. Tuky a cukr vůbec ne. Lidé se živili jen bramborami, chleba bylo málo a byl špatný. Naše domácí pekla chléb z „vičáku“ (vikve), který byl velmi černý a skoro vůbec nestravitelný.

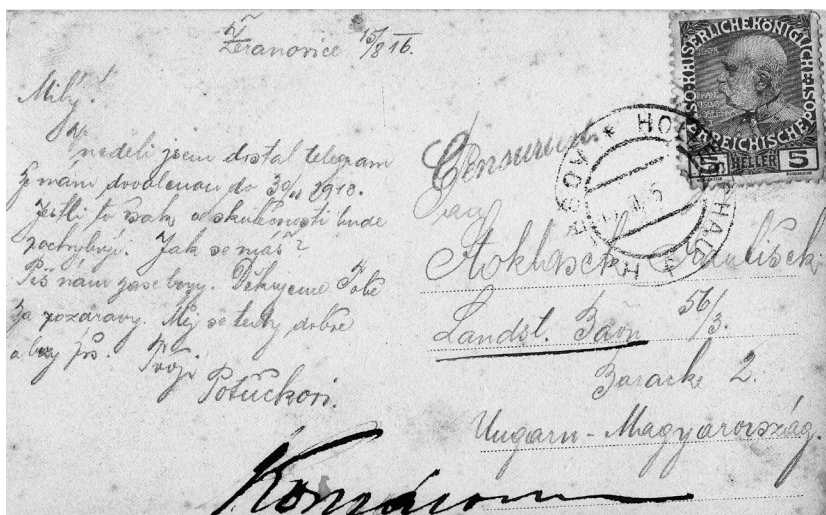
My jsme také neměli co jíst. A tak jsem vzala děti a odjeli jsme do Žeranovic, kde měli dostatek ječné mouky. A jak dětem chutnalo, když jim tetinka uvařila kynuté knedlíky z ječné mouky! Maminka zůstala v Újezdě, a aby neumřela hladu (brambory se ještě nekopaly), musela si od jedné selky trochu mouky vypůjčit.

Anežka zatím dala umlet část maminčina výminku a tak jsme měli mouku a jeli jsme domů. Ve Vizovicích na nás čekali Řehákoví, měli hlad a pochutnali si na buchtách, které nám Anežka dala na cestu.

My jsme se neměli tak zle. Maminčin výminek a to, co jsem přikoupila od bratra za maximální cenu, by nám stačilo. Ale byly starosti s mletím. Mlelo se jen na povolení a to dostali jen majitelé polí. A pak starost s povozem. Vlakem se nic vozit nesmělo. Byla jsem žádat o povolení na semletí maminčina výminku na okresním úřadě v Holešově, ale tam mi řekli, že povolení může dostat



Pohlednice poslaná ze Žeranovic Františku Stokláskovi na frontu, 1916



Pohlednici posílal Julius Potůček st. za celou svoji rodinu

jen hospodář, u něhož maminka výminek má. Řekla jsem, že by to dobře nešlo, že maminka bydlí u nás, a že je to ze Žeranovic daleko. Tak mi poradil ten příslušný úředník, abych řekla, že jsem to obilí nasbírala s dětmi o prázdninách na poli. A tak přece jsem nějaké to povolení dostala a malenovský mlynář Dvořák semlel nám obilí všechno.

Ale při tom všem prožívali jsme dost krušné časy. Nebylo mléka pro děti, bylo málo cukru pro děti do čaje a tak onemocněl Slávinek – bylo to v zimě – a lékař řekl, že po trávníčku už běhat nebude. Sháněla jsem aspoň cukr, ale to už byl na lístky a některé hospodyně, které tak o cukr nestály, lístky mi daly. Jenomže v Újezdě jsem žádný cukr na lístky nedostala. Manžel byl tenkrát na vojně v Brně a tam mi za újezdské lístky cukr koupil a poslal.

Boženka dostala nějaký zánět do očí a lékař v Brně řekl, že je to také z podvýživy, a doporučoval hodně mléka. Jenomže ho nebylo.

A bylo pořád hůř. Vypukla nějaká nemoc, prý úplavice. Ale možná, že to byl břišní tyf a mnoho lidí umíralo. Bylo divné, že v Louče, Sehradicích a Dolní Lhotě, kde nebyla taková bída, umíralo lidí víc.

A manžel byl stále na vojně na různých místech. Koncem r. 1917 vyšel výnos, že všichni učitelé, kteří nejsou schopni pro službu v poli, mají být propuštěni do školní služby. Hned jsem poslala žádost o mužovo propuštění. Byl jmenován správcem jednotřídní školy v Dolní Lhotě. Podala jsem jeho jménem již dříve žádost o toto místo v naději, že jako správce školy bude snadněji vyreklamován. Mimo očekávání dostala jsem v prosinci 1917 lístek od okresního školního inspektora se zprávou, že je muž vyreklamován.

11. ledna 1918 se muž vrátil po 3 ½ letech domů. A 1. dubna téhož roku jsme se stěhovali do Dolní Lhoty.

Se zásobováním však bylo stále hůř. Okresní úřad nám poslal poukázku na 30 kg mouky, ale to nám dlouho netrvalo, když nás bylo šest. Vypomohla nám tehdy i paní Řeháková. A tady musím vděčně vzpomenout paní starostové Marie Masařové z Dolní Lhoty, která velmi často dávala dětem chléb nebo koláče.

V létě 1918 přišla jiná nemoc, španělská chřipka. A kupodivu, tato nemoc zase řádila více v Újezdě než v Dolní Lhotě. V Újezdě se stalo, že i tři lidé za den zemřeli. Umírali staří i mladí, ženy víc než muži. Zemřel i jediný syn došti zámožného mlynáře z Ambrůzových mlýnů. Nevím, jestli žádal farář moc peněz od pohřbu, nebo čím se stalo, že lidé trápeni bídou a nemocí, hledali někoho, na koho by to všechno jako na příčinu svedli. A svedli to na faráře.

Vždycky považovali Újezďané faráře za člověka s velkou mocí. Vždyť předešlý farář Pírek prý dovedl odvracet kroupová mračna, takže v Újezdě nikdy nepotlouklo. Vzal prý si jakousi kouzelnou či zázračnou černou knihu a šel pomalým krokem, prostovlasý, na kopec nad farou a tam zažehnáním a čtením z té knihy odvrátil od Újezda krupobití. Nyní, když bylo tolik pohřbů, lidé usuzovali, že by mohl i tu chřipku zažehnat, ale že schválně nechce, protože má z nich zisk. Vytloukli tedy na faře všechna okna a i jinak faráře ohrožovali, takže musel tajně z Újezda v noci utéci. Divné, že se to mohlo stát v Újezdě, kde bigotní lidé považovali kněze skoro za anděla.

Ještě několik událostí za první světové války

1. Musím ještě vypsát, jak jsem o Vánocích 1914 složitě cestovala do Luk u Jihlavy. Z Újezda jsme vyšli já a bratr, který byl u nás na návštěvě, ráno o 8 hod. do Vizovic a odtud jeli spolu vlakem až do Hulína. Tam bratr vystoupil a šel domů pěšky a já jsem jela až do Říkovic. Do Žalkovic jsem došla asi o 3 hod. odpoledne. Vlaky tehdy jezdily velmi nepravidelně a tak manželův otec šel se mnou zpět na nádraží do Říkovic, a když přijel od Hulína vlak, řekl mi, abych nastoupila bez lístku. Asi o 6 hod. večer jsem byla v Přerově, ale vlak do Brna jel až o půlnoci. Sedla jsem do něho, vyjel přesně, ale často stál někde v polích, takže přijel do Brna až o 6 hod. ráno. Z Brna vyjel vlak o 8 hod., v Okříškách se zase přesedalo a čekalo, takže do Luk jsem se dostala až k večeru.

2. Jednou jsme se s paní Charvátovou vydaly do Charvát a okolí, abychom sehnaly trochu máku a hrachu. Nakoupily jsme, ale větší starost byla, jak to dopravit domů. Kmotřenka paní Řehákové měla nápad. Mák i hrách v pytlíčcích daly jsme do rance a obložily je dokola jablky. Když v Přerově kontrola ohmatávala rance, zjistila jablka a ta se nezabavovala.

Na nádraží v Přerově se udála zajímavá příhoda. Čekaly jsme na vlak a s námi i dvě ženy, patrně sestry, které vezly plný kufr potravin, asi nakoupily u příbuzných někde na vsi. Kufr měly zamčený a kontrole řekly, že v něm mají prádlo. Jedna z nich šla koupit jízdenky a než odešla, přikázala sestře, aby kufr hlídala. Ta asi jen na okamžik pohlédla jinam, v tom někdo kufr vzal a odnesl. Když se sestra s jízdenkami vrátila a sháněla se po kufru, kufr nikde.

Můžete si představit, jak naříkala, plakala a vykládala, co všechno v kufru bylo – kuřata, máslo, mouka, cukr. Ale nic platno, kufr byl pryč. Četníci vyšetřovali a pátrali, ale zloděj už jistě s kořistí uprchl.

Náš vlak přijel a my se snažily dostat se také do něho. Bylo to skoro nemožné. Dostaly jsme se aspoň na schůdky, a abychom nespadly za jízdy i s ranci, přivázaly jsme se ubrusem k železnému držadlu u schůdků a tak jsme šťastně dojezdy do Otrokovic.

3. Těžkou chvílí jsme také zažili, když jsme jednou vezli mouku z Malenovic do Újezda. Jeli jsme na moučném voze, mouky bylo dost, vždyť to bylo na celý rok, takže kdo si všiml, viděl pytle. Vedle četnické stanice v Želechovicích jsme šťastně přejeli a výjžděli jsme už do Vizovic. U cesty vedle zámeckého parku hrálo si pár kluků. Zvědavě si nás prohlíželi a objevili na voze pytle. S pokřikem a jásotem běželi za námi a volali, že vezeme mouku. Měli jsme plno strachu, ale bratr švihl do koní a šťastně jsme klukům ujeli.

Jindy zase, když jsme vezli mouku, spustil se liják. Museli jsme zůstat na noc ve Vizovicích v hostinci „Na vrátnici“. Bratr na druhý den se musel vrátit domů

a mouku nám a paní Řehákové odvezl do Újezda jeden občan z Vysokého Pole. Ten Vysočan spal v noci s koňmi ve stáji. Já s bratrem a paní Řehákovou jsme proseděli v hostinci po tmě celou noc. Bratr s paní Řehákovou si povídali, ale já jsem chvílemi zdrímala. Při tom jsme měli ještě strach, aby nás někdo neudal, že vezeme mouku.

Mnoho bylo toho, co jsme zakoušeli za první světové války, ale našlo se dost dobrých lidí, kteří nám v nouzi pomáhali. Ale bylo i hodně těch, kteří za války bohatli a nezakusili žádných strastí. Vzpomínám si na jednu selku z Dolní Lhoty, která řekla: „Ja, kdyby byla ještě válka!“

4. Bylo to v září 1917. Přišla jsem do Vysokého Pole k Řehákům. Pětiletý chlapeček Miloš ležel v horečce. Co teď? Lékař ve Valašských Kloboukách 2 hodiny daleko, druhý ve Vizovicích 2 a ½ hodiny daleko. Kdo pojede pro lékaře? V celé vesnici jsou jen 2 páry koní a ty musí pod trestem vozit klády z lesa na nádraží. Nezbyvalo, než dát chlapečka do dětského kočárku a zavézt ho k lékaři. A tak chudáček zemřel. Snad mohl žít, kdyby byla včas lékařská pomoc. Také válečná oběť! Byl pohřeb a nebylo peněz. Přišli příbuzní a musel se uvařit nějaký oběd. Ani my jsme tehdy neměli peněz. Šla jsem tedy s paní Řehákovou k jednomu sedlákovi v Újezdě, který právě zabil jalovici a prodával maso (újezdský řezník byl tehdy také na vojně) a prosila jsem ho, aby paní Řehákové prodal maso, že mu je po prvním zaplatí. A tak oběd byl. Večer před pohřbem stály jsme obě na „Ohřeblíku“, na nejvyšším místě na silnici mezi Újezdem a Vysokým Polem. Paní Řeháková v pláči vzpomněla na slova Loeweho písně „Hodiny“: „Nic nezkažil jsem, ó Pane, on sám to zůstal stát“. Ona znala jen německý text: „Lieb Herr, ich habe nichts verdorben, sie blieb von selber stehen“.

Litovala jsem malého Miloše i jeho matku. Naši chlapci ukázali Miloškovi také svou lásku, zvonili mu hranu.

5. A teď ještě napíši, jak se naše děti staraly, abychom měli co jíst. Jednou jsem přišla ze školy odpoledne o 4 hodinách a maminka mi celá dolekaná povídá, že Boženka šla o dvou hodinách ještě s jednou kamarádkou do Vizovic, prý někdo říkal, že se tam dostane koupit cukr. A že neuvařila, že vyšly pozdě a že už je krátký den. Do Vizovic přišly o 4 hodinách a pak zpátky musely už za tmy. Už bylo po 6. hodině a děvčat nikde. Měsíček svítil a tak jsme se obě vydaly dětem naproti. Cestou jsme ani nemluvily, bály jsme se, že se děvčatům něco stalo. Už jsme byly v lese a zdaleka jsme slyšely zpěv ze Smetanovy opery Tajemství: „Matičko Boží, obětuj!“ Zaradovaly jsme se, jak šly děvčata veselá a zpívaly si. Tenkrát Boženka přinesla od známé obchodnice 1/2 kg cukru. Obchodnice se velice divila, že Boženka šla sama pro cukr.

Jindy zase jsem se sháněla po Vladinkovi. Kterýsi jeho kamarád, mu řekl, že ve Vlachové Lhotě má strýčka obchodníka a ten že cukr prodá. Tak se vydali

na cestu. Bála jsem se, jak to dopadne a umiňovala si, že přísně dětem zakáží někam pro cukr chodit. Vladínek přišel už také za tmy, byl velice unavený, ale očka mu zářila radostí, když ukazoval asi 1 kg ušmudlaného cukru, který sám koupil a pro nějž takovou cestu vykonal.

Na jaře 1919 jsme byli v Žalkovicích, kde už hospodařila sama švagrová, protože švagr zemřel na italské frontě na úplavici koncem srpna 1918. Švagrová mi dala kousek másla a trochu sádla a nesla jsem to v balíku v ruce.

V Hulíně na nádraží jsme nějakou dobu čekali na vlak a já jsem si všimla pána, který si nenápadně prohlížel cestující a tu a tam někomu nějaký balíček zabavil. Lekla jsem se, vždyť to máslo a sádlo byl pro nás hotový poklad. Na štěstí nosily se tenkrát dlouhé sukně. Položila jsem balíček na zem a postavila jsem se nad něj. A tak jsem ho zachránila.

V září 1919 nastoupil manžel místo odborného učitele v Králově Poli a prvního listopadu jsme se stěhovali na Mokrou Horu. Po válce už bylo zásobování lepší, hlavně nebylo mléka, ale časem se to zlepšilo. Tím pro nás skončila první světová válka a nenadáli jsme se, že nás čeká druhá, mnohem horší.



Františka a František Stokláskovi v Brně – Medlánkách, 1938



Františka Stoklásková s vnučkou Alenkou, 1939

Události za druhé světové války

A čas plynul. Potůčkovy děti chodily do Holešova do měšťanské školy, jenom Frantík chodil do reálného gymnázia a pak studoval medicínu.¹⁸ Bydlel u nás 4 roky. Ale přišel neblahý rok 1939. V té době bydlel Frantík v kolejích, ač jsem byla ochotna i nadále poskytovat mu u nás útulek. Dne 17. listopadu přišel Slávinek ze zaměstnání v rozhlasu a povídal, že se v kolejích něco stalo.

¹⁸ MUDr. František Potůček, narozen 26. 4. 1913, zemřel 28. 6. 1995.

Hned jsme se tam vypravili a v kole-
jích jsme našli místo studentů surové
německé vojáky. Na otázku, kde je
můj synovec, odpověděl mi důstoj-
ník delší nesrozumitelnou němči-
nou, z níž jsem nic nepochopila. Šli
jsme tedy smutni domů. Cestou jsme
potkali studenta Blažka, ten byl celý
dolekaný, nechtěl s námi ani na uli-
ci mluvit. Zavedl nás do jednoho
domu na chodbu a tam nám říkal,
že studenti jsou odvezeni někam do
Německa.

Potom bylo plno dohadů, ale žád-
ný nevěděl nic určitého. Jozífek (můj
zeť) nám sdělil, že jeho známý kolega
se prý doslechl, že v pitevně byla mrt-
vola nějakého Potůčka.

Tak jsme žili v hrozně nejistotě a do
Žeranovic jsem zatím nepsala. Chtěli
jsme počkat, až Frantík
napíše. Před Vánocemi
jsme dostali ze Žerano-
vic lístek, v němž Fran-
tík psal, že je v Oranien-
burgu. Ačkoliv to nebyla
dobrá zpráva, měli jsme,
vzhledem k té zmín-
ce o pitevně, velkou
radost. Boženka radostí
skákala.

A pak nastalo dopi-
sování. Frantík psal
německy, my jsme lís-
tek nebo dopis přeložili
a poslali do Žeranovic.

V r. 1942 jsme byly s Boženkou v Žeranovicích a viděly jsme u bratra býva-
lého nadporučíka Julínka z Holešova, který si vymyslel nějaké povídání, že
je hledán gestapem a tím pohnul bratrovo dobré srdce. Dovolil mu, aby se
u něho ubytoval.

Tehdy jsme zařídily na hřbitově na hrobě mých rodičů pomník, protože
železný kříž, který tam byl dříve, kterási babka, když lezla přes zděný plot



*Brno – Medlánky, Palivenská 15. Nahoře zleva
synovec František Potůček, Františka Stoklásková,
její snacha Růžena, dole zleva vnučka Božena Maš-
ková ml., manžel František, léto 1939.*



Julius a Anežka Potůčkovi s dcerou Marií, 1942

hřbitovní, vyvrátila a zlomila. Pomník stál 5 000 Kčs, dal na něj 4/5 Jozífek, 1/5 já, bratr udělal pod něj podezdívku z cihel.

Koncem r. 1942 jsem byla v nemocnici v Uherském Hradišti na gynekologickém oddělení na operaci po dobu 5 týdnů. Mimo manžela navštívili mne tam i Julek dvakrát a Anežka. Doma jsem potom ležela ještě dva měsíce.

V červnu 1943 jsem si zajela do Žeranovic na tři dny. Tam mne čekalo překvapení. Místo jednoho hosta měli už dva. Druhým byl učitel Pavel Uvakin z Gorkého, který při bombardování Berlína uprchl ze zajateckého tábora a přišel až do Žeranovic. Malý Julek¹⁹ se jednou vracel pozdě večer z dědiny a potkal ho bloudícího kolem naší samoty. Pršelo, byl mokrý, hladový a hrozně zubožený. Vzal ho tedy s sebou, dali mu jíst a suché šaty a už zůstal u nich. Byl to člověk skromný a tichý, všichni ho měli rádi.

Měla jsem z obou těch hostů strach a přemlouvala jsem bratra, aby se jich nějak zbavil. Julínek se stával obtížným, moc si dovoloval, a když jednou na něho přišel jakýsi bláznivý záchvat, vzal na bratra i vidle. Toho by se bývali rádi zbavili, ale on vyhrožoval, že i nás udá, že jsme věděli, že se tam skrývá ten Rus, atd. Ale Pavla Uvákina jim bylo líto. Doma jsem pořád neustále vzpomínala, jak to dopadne, ale spoléhala jsem se, že v Žeranovicích jsou lidé zbožní a že se budou bát přivést sousedy do neštěstí. 23. června se narodil vnuk Jenda. Měli jsme plné ruce práce. Jovánek už chodil do školy a to u nás v Medlánkách, protože Maškovi už od dubna bydleli s námi. Z Brna je vypudily nálety letadel, které bombardovaly obytné čtvrti. Malá Boženka měla 5 let.

V listopadu téhož roku přišli k nám na návštěvu Julek s Anežkou. Vzpomínali jsme na Františka. Když od nás odcházeli, doprovodila jsem je k parku a najednou mi bylo tak hrozně, jako bych je už nikdy neměla vidět...

Přišel únor 1944. Uklízela jsem a tu přišel manžel a povídá: „Tak, už je to tady!“ Věděla jsem hned, že je zle. Psali Nedbalovi z Horního, že v noci gestapo obklíčilo Potůčkovu chalupu a všechny zavřeli. Juliček, že nebyl doma, byl v dědině, tak že ho nezavřeli hned, až ho prozradil nějaký Janečka, kde se skrývá. Potom jsme ještě dostali zprávy z Lukova, ze Žalkovic, ale nejvíce od značky L.V. Dlouho jsme nevěděli, že je to učitelka Vřlová. Ze zpráv jsme se dověděli, že jsou ve Zlíně. S nimi byli zavřeni i u nich ukrytí Julínek a Pavel Uvakin. Pavel se při zatýkání dal na útěk, ale byl postřelen do nohy. Potůčkovi nevěděli, kam Pavla odvezli. Někde však zahynul. To jsme zjistili až po válce. Dotázali jsme se totiž jeho ženy Niny Uvakinové, je-li Pavel doma. Odpověděla, že od r. 1942 nemá o něm zpráv. Adresu mi dal Pavel při mé návštěvě r. 1943 v Žeranovicích i s dlouhým dopisem, v němž vyslovil přání vítězného konce války a přání svobody naší vlasti. Ten dopis jsme r. 1945 poslali Nině.

S našimi vězni jsme chtěli nějak navázat spojení, ale jak? První se vypravil do Zlína zeť Jozífek s jednou svou pacientkou, která měla nějaké spojení s gestapem. Tam se dověděl, že už nejsou ve Zlíně, ale v Uh. Hradišti, a že asi

¹⁹ Syn Julia Potůčka st., poslední z šestice dynastie mlynářů na Větráku. Narozen 7. 9. 1914, zemřel 13. 6. 1979.

zastřeleni nebudou. Mezitím už také psala učitelka Vrlová, že se jim může vzít prádlo, popřípadě že se může dostat rozmluva s nimi. Vypravili jsme se tedy s mužem za nimi, ale rozmluva mi nebyla povolena, až při příští návštěvě na písemnou žádost.

V Uh. Hradišti jsme se sešli se známými ze Žeranovic a z Horního, kteří přijeli za týmž účelem jako my, neboť tutéž noc a z těchže důvodů byli také zavřeni Ignác Drahotúský se ženou, z Horního manželé Navrátilovi a jejich syn, ze Žeranovic Cyril Sedlář, z Holešova p. Mandák, učitel Hanus a tzv. Fanyňka – vzdálená příbuzná Julínkova.

Kdo to udal, to se nevypátralo, ale já myslím, že to vyšlo od Krajců z Bednárně, protože Jožka Krajců, kterého jsme v únoru 1944 vyzvali ke schůzce do Holešova, aby nám vypravoval, jak to bylo při zatýkání u Potůčků, napovídal nám hodně lží. V listopadu 1944, když nás uviděl na silnici z Holešova do Martinic, práskl do koní a ujel, aby se s námi nemusel setkat.

Do Uherského Hradiště jsem pak jezdila každý týden. Seznámila jsem se s dozorkyní Brücknerovou a s jedním moc slušným úředníkem z kanceláře pomocí cigaret, které, nevím jakým způsobem, opatroval Jozífek. Vůbec, Jozífek se tak o vězně staral, sháněl léky i peníze dával, jakoby to byli jeho vlastní bratři. (Brücknerovou bylo třeba hodně podplácet.)

Koncem července byla mi povolena rozmluva s Anežkou ml. a ta plakala, že maminka je velice nemocná. Potvrdila mi to i Brücknerová. Po velkých „ceremoniích“ jsem se dostala i k německému vězeňskému lékaři a ten mi řekl totéž. Začátkem srpna mi Brücknerová vzkázala, že mám zajít do justičního paláce v Brně na nějaké velitelství požádat o propuštění švagrové. Tož jsem s těžkým srdcem šla. Nevěděla jsem ani číslo spisu, ale všechno se mi dařilo. Vrátný u vrat mě nějakým nedopatřením pustil, jedna příjemná paní mi dala číslo spisu a tak jsem šla k tomu pánu nad životem i smrtí. Na štěstí byl zaneprázdněn a přijala mne jeho tajemnice, děvčátko asi 16leté. Vypověděla jsem jí svou žádost a ona mne ubezpečila, že se u pána přimluví, aby se věc brzy vyřídila, neboť pravila, že nemocný člověk patří do nemocnice a ne do věznice.

Musím ovšem připomenout, že ještě předtím, koncem července, byl se mnou v Uherském Hradišti Jozífek, mluvil s oběma německými lékaři, zatímco já se snažila nenápadně tam zanechat 1 1/2 l prvotřídní slivovice a 100 cigaret. To obojí Jozífek sehnal.

Když jsem šla z justičního paláce (či to bylo ze zemského domu, dnes už ani nevím), zastavila jsem se u dr. Dittricha, kterého jsme požádali (Žeranovjáci i Hornáci), aby naše vězně zastupoval. Dr. Dittrich se choval ke mně velice krásně, protože si myslel, že mu manžel prokázal velikou službu, jak se sám vyjádřil, svědectvím o jeho znalosti češtiny, která však mimochodem byla dost ubohá. Potřeboval to k tomu, aby se mohl stát důstojníkem za první republiky. Byl to omyl, ale já jsem ho z toho omylu nevyvedla.

Dr. Dittrich byl na dovolené, ale zastupovala ho jeho sekretářka sl. Sylva, která vlastně vládla vším, i doktorem. Dala jsem jí kousek más-la, které jsem dostala od Jurušků a Sylva byla v sedmém nebi. Slíbila, že hned půjde do justičního paláce a potřebné zařídí.

Tak jsme čekali, ale moc velkou naději jsme neměli. Ale 16. srpna jsme dostali telegram od s. Alcantary Nedbalové z Uh. Hradiště, že je Anežka starší propuštěna.

Hned druhého dne jsem tam jela a Jozífek napsal primáři interního oddělení nemocnice v Uh. Hradišti, aby Anežku přijal na své oddělení. A tak tam byla až do 1. října 1944, kdy ji řádová sestra Ermelinda Jašová přivezla k nám. Měla jsem radost, že se nebudu muset o všechno starat sama. Vždyť ještě byli čtyři naši drazí lidé věznění v Hradišti a František v té době v Brně v Kounicových kolejích.

Juruškovi (v Žeranovicích) stále něco měli, gestapo jim nabízelo ke koupi Potůčkovu usedlost za 40 000 Kč a oni ještě v srpnu 1944 nevěděli, mají-li to koupit a nechápali, že se válka chýlí ke konci, a že to Hitler prohraje. Nějak se s těmi gestapáky spřátelili, zvláště Fanka.

Tady musím připomenout, že 11. září byl můj manžel gestapem odvezen do Kounicových kolejí a tam uvězněn. Ale protože jsem tenkrát měla těch starostí mnoho, tak jsem tu ránu ani tak necítila, jak bych ji cítila začátkem války. Inu, člověk na všechno zvykne.

Proč byl zatčen? R. 1940 na podzim na doporučení s. Pánka z Řečkovic poskytli jsme útulek jednou týdně dvěma soudruhům, údajně universitním studentům Lojzovi a Frantovi, ke koncipování letáků a k přípravě větší ilegální brožury o Sovětském svazu. Přišli dvakrát nebo třikrát, a když nepřišli po čtvrté ani po 14 dnech, už jsme usoudili, že jsou v koncentráku. Na manžela si gestapo vzpomnělo až po 4 letech po odpykání trestu obou soudruhů při prověrce případu. Tyto prověrky se dělaly za tím účelem, aby se zjistilo, jedná-li se o vězně s mentalitou komunistickou nebo ne. V záporném případě byli vězni posíláni domů, v kladném byli posíláni do německých koncentráků k vyhlazení.



Marie Jašová (řádová sestra Ermelinda)

Zásluhou Františkovou, který již koncem srpna poslal nám moták, v němž manželovi napsal, oč se jedná, byl můj muž 13. září propuštěn. Motáky od vězňů nám docházely prostřednictvím Františkovým přes s. Frölicha, jednoho staršího řemeslníka – Němce, který v Kounicových kolejích pracoval a domů jezdil spát, a s. Bukáčkové, jeho dcery.

Jela jsem právě z Hradiště, seděla jsem v koutku v tramvaji a přemýšlela, jak budu muset posílat balíček s potravinami novému vězni. Když jsem vystoupila, nechtěla jsem věřit svým očím, stál tam Slávinek s dědouškem (mým mužem). To bylo překvapení!

Advokát dr. Dittrich žádal po mně peníze. Maškovi bydleli u nás a platili jídlo, světlo, plyn i otop, takže jsme peníze měli, ale to nestačilo, dali jsme taky Anežčiny peníze, pro něž jsme jeli do Žeranovic – asi 2 000 Kčs. Dali jsme později i Františkovy peníze, které si krvavě vydělal jako vězeň v Německu, ale to bylo všecko málo, protože vězňů bylo pět. Tak jsme zajeli do Mysločovic do záložny a vypůjčila jsem tam 10 000 Kč. Zaručil se zeť Jozífek a snacha Anděla.

Účetní v mysločovické záložně na můj dotaz, zda mi ty peníze půjčí, odpověděl velice ochotně, ale pak sháněl informace u všech možných lidí, i u Nedbalů na Horním, načež mi mladá Nedbalka napsala vyčítavý dopis („nadací“), že by mně ty peníze bývala sama půjčila.

Když už byla Anežka st. u nás, bylo všechno lepší. Někdy jsme jely ke kolejím a podařilo se nám zahlédnout v okně Františka. Já jsem s ním měla dokonce i rozmluvu. Anežka nemohla, protože neměla občanskou legitimaci a pořizovat ji, nebylo radno. Když jsem uviděla Františka v kolejích, bylo to po 5 letech, jak dvakrát prošel za skleněnými dveřmi, byla jsem tak rozčilená, že jsem se celá třásla. Balíky jsme mu mohli posílat každý týden. V listopadu přinesla s. Bukáčková zprávu, že František z kolejí odjel. Čekali jsme netrpělivě od něho zprávu. Psal z Flossenbürgu, ale nenapsal, že se mu daří dobře, a to jsme věděli, že se má zle.

V Hradišti také přišli také na to, že se vězňům dodává tajně jídlo. Jednoho českého dozorce i zavřeli.

A tak Vánoce jsme neměli příliš radostné. 2. ledna jsme byli s mužem naposledy v Hradišti. Měli jsme současně rozmluvu s oběma děvčaty (neteřemi). Cestou z Kunovic jsme potkávali běžence Maďary s povozy, kteří prchali před frontou.

Koncem ledna měl Navrátil z Tučap nějaké zprávy, že bude soud v Hradišti. Šla jsem se na to zeptat dr. Dittricha. Byl tehdy u soudu jako obhájce, ale Sylva mi řekla, že něco rozhodně bude, buď že budou souzeni nebo propuštěni. Za nějaký den přišla k nám jedna paní ze spodní ulice se zprávou od dr. Dittricha, že příští den bude soud a dr. Dittrich mi radil, abych tam nejezdila, že bych měla nepřijemnosti. Tehdy totiž bylo zakázáno jezdit vlakem dál než 70 km. Tak se vypravil manžel, a jel na dvakrát. Nejprve do Kyjova a druhý den z Kyjova do Hradiště. Anděla s potravinami pro vězně jela také.

„Hornačky“ dostaly také od dr. Dittricha zprávu telegrafickou, že bude soud a Jozífkovi to ještě telefonoval Navrátil. Měli jsme strach o Anežku starší, aby ji také nevolali k soudu a pak zase nezavřeli. Proto Jozífek požádal rychle primáře nemocničního interního oddělení na Pekařské ulici v Brně, aby ji do nemocnice přijal. Já jsem hned po obdržení dopisu od dr. Dittricha jela do jeho kanceláře, ale mohla jsem mluvit zas jen se Sylvou a ta nevěděla víc, než co bylo v tom dopise. A pak jsem čekala u Jozífka, jak to dopadne, vezmou-li Anežku st. do nemocnice. V sám večer přišla kladná odpověď, a teď jenom rychle, aby v nemocnici byla. Jela jsem domů a byla jsem tak unavena, že jsem nemohla na nohou stát. Tak se Boženka nabídla, že Anežku do nemocnice zaveze. To byl perný den! Anežka pak zůstala v nemocnici 5 týdnů.

Nejhorší však bylo, jak Anežce říci, jak soud dopadl. Ta léta, ke kterým byli odsouzeni, nám nedělala starost. Nejhorší bylo, že Juliček byl odsouzen k smrti a odvezen hned do Prahy na Pankrác do sekýrárny. Nikdo se k té smutné zprávě nechtěl odhodlat, tak jsem prosila Jozífka, aby za ní zajel a řekl jí to. Jak se svého úkolu zhostil nevím, ale Anežka byla odevzdána do vůle Boží. Fronta se už blížila a přinášela spásu.

Hned po soudu začala učitelka L. Vrlová sbírat peníze pro Potůčkovy a poslala nám asi 54 000 Kčs. Nevím to dnes přesně na korunu. Nenapadlo mi tenkrát, že bych mohla být někdy podezřívána, že jsme si z toho něco nechali. Anežka si však ústřížky od těch peněz vzala domů, snad by se tam někde našly. Poslali jsme do Mysločovic prostřednictvím Cyrilometodějské záložny v Brně 10 000 Kčs, zaplatila jsem dr. Dittrichovi zbývající dluh do 30 000 Kčs, prostřednictvím téže záložny zaplatili jsme dluh ve fryštacké záložně 20 000 Kčs. Ta nechtěla peníze přijmout, ale „Cyrilka“ ji přinutila. Dále jsme zaplatili za Anežčin pobyt v nemocnici, dr. Volnému 2 000 Kčs za vyhotovení žádosti o milost pro Julička k prezidentovi a nějaké peníze – asi 3 nebo 4 tisíce – si Anežka vezla domů.

Říkala jsem hned, jak byli Potůčkovi zavřeni, Toníkovi Juruškovi, aby prodal na černo prase, které měli Potůčkovi vykrmené, abychom tak získali nějaké peníze pro dr. Dittricha, ale byla to ošemetná věc a Toník, ale myslím víc Fanka, to udělat nechtěl. Nutit jsem ho nemohla. Proto tím víc vděku zasluhuje učitelka Vrlová, která obětavě peníze sbírala a nám posílala. Těžko by se bylo Potůčkovým začínalo s dluhem, měli i tak v hospodářství škody dost.

Po soudu byli bratr a obě děvčata (bratrovy dcery Mařenka a Anežka ml.) krátkou dobu v Brně na Cejlu. S bratrem jsem tam i mluvila a říkala mu, že „strýček z Kotlán“ je už v republice, ale jestli porozuměl, nevím. Dávala jsem mu jedno jablko a kapesník, ale dozorce nedovolil. Paní Navrátilová z Horního onemocněla ve věznici v Brně na Cejlu a její dcery vynaložily všechno úsilí, vozily plné kufry potravin a sháněly protekci po mnoha lidech, aby ji dostaly domů, ale nic nepomáhalo. Jak jsem byla ráda, že se nám to s Anežkou tak podařilo. Obě děvčata byla pak poslána do Eichachu a bratr do Terezína.

Ale fronta se blížila, každý den byly nálety, každý den ohlašovala Moskva nové vítězství. Jovánek (vnuk) běhal do poschodí a zpět poslouchat rádio a radostně všem hlásil: „Už klinkají!“ To byla moskevská zvěstka. Byly i nálety na Brno, bylo slyšet dunění dopadajících bomb. Sirény hlásily velkým ječením poplach každý den, děti byly propouštěny ze školy už o 1/2 11 hod. Jeníček ještě neměl 2 roky, byl celý ustrašený, a když zazněly sirény na poplach, schovával se mámě za sukni. Jozífek (zeť) musel být v protiletectvé obraně a při poplachu musel nastoupit službu až v krytu na Starém Brně.

23. dubna časně ráno odvezl Jozífek celou svou rodinu do Jilmoví povozem. Vrátil se ještě, ale brzy zase odejel. My jsme už prožívali následky blízké fronty. Děla hřměla, nálety byly tak časté, že je sirény ani nehlásily. Elektrický proud byl přerušen, voda netekla, plyn nehořel. Odstěhovali jsme se do sklepa, když dělová střela dopadla na pole na konci naší ulice. Ve sklepě jsme si už dříve všechno připravili k pobytu a ke spaní. Ostatní peřiny, šaty a prádlo jsme zamkli do prádelny. Okna skleповá jsme vyplnili cihlami. 27. dubna to bylo nejhorší. Domek se otřásal hřměním děl, sklo oken řinčelo a my ve sklepě pro jistotu zalezli až do díry pod schodiště. Zdena Frölichová příběhla se zprávou, že ing. Jahůdka byl těžce raněn, když dělová střela dopadla na jeho domek.

28. dubna se ozvalo silné bušení na dveře. Otevřeli jsme a s radostí uvítali asi sedm rudoarmějčů. Ti hned otevřeli a vysadili okna v přízemí a začali střílet po ustupujících Němcích z protitankových pušek. Téhož dne však odešli.

Druhého dne přišli jiní. Měli jsme jich plný sklep. Byli tu dělostřelci, telegrafisti, rádio i jedna žena. Také obsadili celé přízemí a nahoře v pokoji, kde byl od německé střely ve zdi otvor asi 1,20 m vysoký a 80 cm široký, měli postavený velký vojenský dalekohled.

30. dubna pod záminkou, že se očekává silný dělostřelecký souboj, poslali nás pryč z domu. Odešli jsme do Králova Pole a spali jsme u Mašků. Vrátili jsme se 2. května a užasli nad pořádkem v domě. 6. května byli Němci konečně vyhnáni z medlánských lesů a fronta postupovala dále na sever.

Potom jsme zjišťovali škody. Jozífek 30 000 Kčs na hotovosti, šaty, prádlo skoro všechno zmizelo, moje a manželovy hodinky a jiné a jiné věci.

Slávinek s Růženkou a děvčaty odešli už 29. dubna do Hrušovan pěšky, Anežka byla ještě u Mašků v Králově Poli, manžel byl stále činný v revolučním místním národním výboru a já jsem mrzla ve sklepě. Kdybych nebyla vyhledala velitele toho zdejšího vojenského oddílu a neřekla mu, jak to u nás vypadá, nebyla by nám zůstala ani nit. Velké štěstí, že jsem se s ním domluvila německy. Slávinkovo vysvědčení o 1. státní zkoušce a rodinné listiny jsem našla zašlapané v koupelně.

Jozífek z Jilmoví přišel sám, Boženka s dětmi tam zůstala a děti chodily do školy ve Skryjích.

Nerada na to všechno vzpomínám a myslím si, že bude-li to teď někdo číst, řekne si, že přeháním a že to není pravda. A přece jsem nevypsala všechny útrapy ani všechny škody, které jsme měli.

Události po osvobození

Jednou v neděli, tuším 14. května, dělali jsme pořádek v prádelně a muž na nás volal, že jde strýček (můj bratr). Vyběhli jsme na ulici a on s Drahotúským, co noha nohu mine, jdou od parku. Oba byli zbědovaní a ubozí, že jsme skoro nad nimi plakali. Ale radost jsme měli velikou. Večer jsme seděli potmě, nebylo čím svítit. Oba vězňové, ač unaveni, vyprávěli, jak šli pěšky z Blanska, že vlaky dál nejely, protože mosty přes Svitavu byly zničeny. Nevěděla jsem co dřív, něco jim uvařit, či přichystat postele nebo poslouchat jejich výklady. Najednou někdo zabouchal na dveře. Můj muž šel otevřít a my slyšeli z chodby nějakou vzrušenou řeč. Vyběhla jsem na chodbu a hle, byl tam Juliček. Byla-li radost z bratrova příchodu veliká, byla při Juličkově ještě větší. Ta radost se nedá vypsat. Snad jako když by někdo vstal z mrtvých.

Po několika dnech přišel Frantík v „parádním“ trestaneckém kabátě a otklou tváří od zánětu okostice. A v pondělí svatodušní se zjevila obě děvčata. I sousedé se s námi radovali. Paní Maršová nám nosila každý den mléko, od řezníka jsem dostala kousek sádla – všechno bylo dobré, neboť o potraviny byla velká nouze.

Vlaky na Přerov ještě nejely, muselo se objíždět vlárskou dráhou, ale až z Černovic. Museli tedy chudáci vyhublí až tam, protože tramvaje ještě nejezdily. Vyprovázeli jsme je až na místo. Bylo to 11. června 1945.

Jaké bylo shledání s rodným domem, který tak dlouho neviděli (Frantík skoro šest let), s drahými místy a milými lidmi, to si ani nedovedu představit. Mnoho vytrpěli hladu a mučení. Když druzí bohatli, oni byli připravováni o majetek. Když jiní se snažili získat pěkné a výhodné postavení, oni byli ponižováni v koncentracích a byli na tom hůř než zvířata. Kdo jim to nahradí? Není to tak dlouho od té doby a zapomíná se. I národ zapomíná na ty, kteří svým životem a utrpením přispěli k vítězství pravdy.

V prosinci 1947 přijel k nám bratr a říkal, že Anežka je v nemocnici v Olomouci. Velice nás to zarmoutilo a s napětím jsme čekali výsledek operace. Začátkem ledna 1948 byla operována a podle toho, co nám František telefonoval, ztráceli jsme naději. V polovici února byla jsem s Jozífkem v Žeranovicích Anežku navštívit. Velmi těžce jsme se s ní loučili, věděli jsme, že je to naposled. 24. února jsme dostali smutnou zprávu o její smrti.

Bratr byl úplně zničený. Přežil však tu ránu, ale už to nebyl on. Duše jeho byla stále zastřena smutkem a bylo málo chvil, kdy zapomínal na Anežčinu smrt. Snažila jsem se, abych obrátila jeho myšlenky k péči o děti, zvláště o Mařenku.

Pohřeb byl za kruté zimy, ale velmi slavný. Nadporučík Julinek pronesl dlouhou a vděčnou řeč a daroval krásný věnec. Také za politické vězně mluvil jakýsi vyšší důstojník.

Anežka velmi trpěla, nejdřív jenom pro Františka, ale potom pro všechny, ale trpěla tiše, nikdy nenaříkala. Toto trápení a starosti působily na její zdraví. Jednou mi říkala, jak ji hrozně trápí, že nemohla dát Julkovi kousek chleba, který jí zbyl, když byla propuštěna z vězení, že mu nemohla ani říct o svém propuštění a nemohla se s ním rozloučit.

Děti, čím budou starší, tím víc, a vděčněji budou vzpomínat na svou dobu a hodnou mámu.

A můj bratr Anežčinu smrt dlouho nepřežil. Nemohl tu ránu unést. Říkal mi jednou, že není možné, aby s takovým hořem žil a že by se i zastřelil, ale že mu v tom brání myšlenka na děti a na nás. „Citlivá duše je neblahý nebeský dar.“

Děti už měly svá povolání. Juliček už hospodařil v otcovském domě, František byl v Praze, Anežka učitelkou v Brně a Mařenka velkou pílí se stala diplomovanou sestrou.

Bratr zemřel po krátké nemoci 3. listopadu 1952. V září téhož roku byl naposled u nás a s mým mužem byli na houby v medlánském lese.

Kolikrát za den na tebe, bratříčku drahý, vzpomínám. Tys mi byl otcem i matkou a nejspolehlivějším druhem, o němž jsem věděla, že mě nikdy neopustí.



Zleva Jitka Stoklášková, Františka a František Stokláškov, Julius Potůček st., Božena Mašková s Martinem Potůčkem, František Potůček, Alena Stoklášková, Růžena Stoklášková s dcerou Milenou, 1950



Stojící Marie Potůčková, Julius Potůček st., sedící Julius Potůček ml., jeho žena Františka, jeho syn Juliček a František Potůček se synem Martinem, 1951

Strýček farář²⁰

Nevím přesně, kdy se narodil. Ještě neměl ani dva roky, když mu zemřela matka, roz. Darebníková ze Zahnašovic. Nevlastní maminka Anna, roz. Drahotúská ze Žeranovic²¹ ho vychovala. Nevím, jakým způsobem se dostal na studie, ale myslím, že jednak proto, že byl neobyčejně nadaný a pak snad měl nějaké peníze po matce.

Studoval v arcibiskupském semináři a po maturitě si podal žádost o přijetí do bohosloví v Olomouci. Ta žádost je ještě v Žeranovicích na sýpce mezi starými spisy. Je velice krásně psána. Zároveň s ním studoval František Kreml, syn správce velkostatku v Žeranovicích – a strýček byl u Kremlů víc než doma.

Po vysvěcení, asi r. 1854–56, (nevím, kde měl primici, ale zdá se, že v Žeranovicích ne, aspoň jsem o tom nikdy neslyšela, snad tedy v Olomouci) stal se spirituálem v semináři v Kroměříži a přednášel studentům některé předměty. Ta práce jej asi hodně namáhala, takže ztratil hlas, ne sice úplně. Pak mluvil hlasem tichým. Když byl farářem v Žalkovicích, kázal jen polohlasitě a v Hulíně již jen zřídka, protože ve velkém kostele by ho lidé neslyšeli.

V r. 1866 po odchodu Prusů řádila v našem kraji cholera, zvláště v Lechoticích a v Mysločovicích, kde některé domy úplně vymřely. Tatínek mi vypravoval, že strýček tam po ten čas náказы byl a podával umírajícím útěchu. Tatínek mu tam nosil jenom čisté prádlo.

Tatínek s maminkou a stařenka Potůčková jej příležitostně v Kroměříži navštěvovali a vždycky nám od něho něco přinesli. Zvláště knihy nám posílal. Dodnes vím, že to bylo Zlaté údolí, Miloslav Vlnovský, Poslední mohykán, České dějiny, Anděl strážce aj. Mně poslal jednou drátěný košíček se zvonky na Boží tělo. Z toho jsem měla velikou radost. Mamince dal k svatbě zlatý křížek a oběma mým rodičům dva nástěnné obrazy.

Kolem r. 1886 se dostal za faráře do Žalkovic a asi po čtyřech letech dostal faru v Hulíně. Byl jmenován konsistorním radou a arcibiskupským assessorem.

Byl to však člověk velmi skromný. Chodil ve vysokých botách a nic si z toho nedělal, když měl šaty už dost obnošené.

Když se dostal do Hulína, byl kostel dost zanedbaný. První jeho starostí bylo, aby se kostel vymaloval. Dal zhotovit sochu P. Marie Hostýnské nějakým umělcem z ciziny a v máji bývala socha na postranním oltáři uprostřed arankarií, takže to vypadalo jako na Hostýně mezi jedlemi. Po poslední májové pobožnosti pozval členy obecního výboru a ti odnesli sochu z kostela na faru, kde celý rok zabalená čekala, až ji zase příští máj odnesou do kostela.

Úplně zavrhoval ozdobu oltářů z umělých květin. Každou sobotu nejhodnější žákyně z obecní školy snášely květiny z domácností, kde je pěstovali

²⁰ Josef Potůček, narozen roku 1838, zemřel 26. 4. 1906.

²¹ Narodena 11. 8. 1820, zemeřela 11. 9. 1895.

a v neděli po požehnání zas je odnášeli majitelům. Také na faře se pěstovalo hodně květin. Každou sobotu v máji bývala májová pobožnost s kázáním a bílé družičky obklopile mariánský oltář.

Velikou zálibu měl v polním hospodářství. Část farních pozemků pronajal a část obdělávali farští. Každý den za každého počasí šel se podívat na pole. Také krávy mívál a drůbeží pumpoval sám čerstvou vodu každý den do nádrže. Ale jinak se o domácnost, výdaje aj. moc nestaral. Vzal si starou hospodyní, která bývala za mlada kuchařkou u nějakého knížete a ta podle zvyku vedla dům na veliké noze. Ale to ho nezajímalo, ponechával jí úplnou volnost. Hostí bývalo na faře plno. Každou neděli nejméně deset, o hodech a svátcích víc a na václavské posvícení obyčejně šedesát. Málokterý den minul, aby se na faře nezastavil nějaký kněz, který Hulínem jen projížděl. Na Boží tělo pozval strýček k obědu celý učitelský sbor, o Vánocích udělal svačinu pro všechny zpěvačky, které zpívaly na kůru. A tak taková domácnost přišla velice draho.

Po smrti staré hospodyně nastoupila mladá – Smékalová z Říkovic. Ta byla velmi šetrná, ale domácnost vedla jako stará hospodyně, u níž se vyučila, ale na rozdíl víc šetrila do své kapsy. Byly dvě služky, posluhovačka, pradleny a ještě 4 ženy, které pracovaly na poli. Mimo to byly na faře stále nějaké slečny z buď z Hulína, nebo z okolí, které se učily vařit. Na polní práce byl také pacholek.

Ani velký příjem, který hulínská fara měla, na takové hospodářství nestačil, zvláště když strýček začínal s dluhem, neboť zařizoval 5 pokojů na faře.

Ušem přibuzným, přátelům, příznivcům a známým zvěstuje se truchlivá zpráva, že Ušemohoucimu Pánu nad životem a smrtí zalibilo se povolati na věčnost

Uvedlůstojného Pána

P. JOSEFA POTUČKA,
zasloužilého faráře v Hulíně,
k. a. assessora, čestného měšťana města Hulína atd.,

jenž odešel z světa do úle Boží a sv. svatostmi zaopatřen po dlouhé nemoci ve čtvrtek dne 26. dubna 1906 o 10. hod. dopoledne v 68. roce věku svého pokojně v Pánu zesnul.

Tělesné pozůstatky drahého zesnulého budou
v sobotu dne 28. dubna 1906 o 10. hod. dopoledne
ve faře Hulínské vykropeny, na to do chrámu Páně odněšeny a po vykonaných zdušárních službách Božích na Hulínském hřbitově k dočasnému odpočinku uloženy.

Duše drahého zesnulého sluhy Páně doporučuje se zbožné vzpomínce ve vracích modlitbách.

V Hulíně, dne 26. dubna 1906.

Farní duchovenstvo.

Thed. J. Novák, Kroměříž.

Parte faráře Josefa Potučka, 1906

Začátkem r. 1906 onemocněl a v dubnu téhož roku zemřel stár 68 let. Přes 40 let byl knězem. Před pohřbem přišla Josefka Švorcová ze Žalkovic, která ošetřovala kněze pátera Tomáše Hanla mnoho roků nemocného, jemuž strýček hodně penězi pomáhal. S hlasitým nářkem objímající rakev děkovala za vše, čím jí strýček ulehčoval život.

Strýček mnoho řečí nenadělal. Mého otce měl ze všech bratrů nejraději, to byl jeho opravdový bratr. Také nás měl raději než jiné neteře a synovce, snad proto, že jsme pocházeli z jeho rodného domu. Svůj rodný dům měl velice rád a vždy se chlubil, že pochází z větrného mlýna. Mou maminku měl také rád a zval ji často, aby přišla do Hulína. Když jsem já tam chodila dva roky do školy a maminka za mnou přicházela, tak se smál, že na ni vyzrál, že přece musela do Hulína přijít.

Po pohřbu se prodaly všechny věci z fary ve veřejné dražbě (totiž jen ty, které ještě zůstaly a nebyly ukradeny). I já s bratrem jsme byli také voláni ke čtení poslední vůle. Strýček asi věděl, že toho moc nemá, odkazoval jen hospodyně nábytek z jídelny. Ale nikdo nemohl nic kontrolovat, co se na faře dělo. Mne se jeden kaplan, kterého jsem dobře znala a jehož jsem považovala za přítele, zeptal, co bych chtěla po strýčkovi na památku. Procházeli jsme pustými pokoji a já jsem si vzpomněla na kanára, kterého měl strýček rád a chtěla jsem ho. Ale velebníček hned, že toho už má jiný kaplan a že nač prý by mi byl, že dělá v bytě jenom nečistotu. Bratr si vybral sochu Cyrila a Metoděje a hůl po strýčkovi. Té holi jsme potom říkali „dědictví“ a možná, že ještě někde u Potůčků je. Bratr si koupil ve dražbě ještě pumpu na hnojůvku a to pole za naším mlýnem, které strýček před časem koupil a které užívala stařenka a po její smrti tatínek.

Bylo ještě mnoho řečí, že nebylo zač koupit sebemenší pomník, že zůstaly po strýčkovi dluhy, že nebylo čím zaplatit sandály, které měl strýček do rakve aj. Všecko bylo hodně zapletené a kaplani vykládali, že příbuzní pana faráře o všechno připravili. Pokud já vím, tak z bratrů a sester ho neobtěžoval nikdo a co já jsem po dva školní roky bydlela v Hulíně, tak tatínek za mne platil šrotem.

Již přes 50 let odpočívá na hulínském hřbitově. Víím, že jeho přáním bylo, aby byl pochován v Žeranovicích, ale nebylo peněz na převoz. Žeranovice a svůj rodný dům měl velice rád. Když se mi v Hulíně jako jedenáctiletému děcku stýskalo po domově, ukazoval mi z hulínského nádraží náš mlýn a dům, bylo ho za jasných dnů pěkně vidět. Často se v tu stranu díval.

Bylo to asi r. 1898, když v Hulíně koupili nový zvon, protože starý se jim do souzvuku nehodil. Ten koupil strýček a daroval jej Žeranovicím. Starosta Ant. Smýkal a dva členové obecního výboru přijeli pro zvon do Hulína. Hulínská děvčata ověncila vůz i zvon a jelo se do Žeranovic. U „Vendelínka“ očekávali vůz se zvonem shromáždění farníci. Tam vůz zastavil a strýček měl velice krásnou řeč na námět Schillerovy básně „Píseň o zvonu“.²²

²² Friedrich Schiller: Píseň o zvonu a jiné básně. Přeložil J. Vrchlický. J. Otto, Praha 1924.

Žeranovice jmenovaly strýčka čestným občanem a na jeho pohřeb přijel žeranovský starosta se členy obecního výboru a krásným věncem.

Už jistě na strýčka všichni zapomněli, bratři a sestry jeho zemřeli, zemřeli i ti, co s ním spolupracovali, i ti, co ho milovali a znali. Ale já často vzpomínám. Byl to člověk zbožný, žádný bojovný klerikál, ale tím, že o pozemské statky nedbal, člověk nějak zvláštní. „Co je člověku platno, kdyby celý svět získal, ale na své duši škodu utrpěl!“ To byla jeho častá slova.

Strýček Florián²³

Vyučil se kovářem, dnes bych řekla strojním zámečníkem, na Mansku. Dostal se do továrny ve Vídni a tam se oženil. Vzal si Češku, někde od Lipníka, a myslím, že se jim dařilo dobře. Posílal nám gumové míče, což tehdy bývala velká vzácnost, dále pokrývky na postele, léky – hlavně „pain-expeler“, který byl lékem na všechno. Tatínek mu posílal na podzim brambory. Když se narodil bratr, poslal nám strýček dětský kočárek, který sám zhotovil, s černou košatinkou a modrými záclonkami. To bylo něco zvláštního, co nikdo v Žeranovicích neměl.

Nějací kamarádi ho snad zlákali, aby se přestěhoval do Ameriky. Než odjel, přijel se rozloučit na Moravu s matkou a sourozenci. V Chicagu se jim asi dařilo dobře, psával dost často a posílal podobenky. Mám podobenku jeho nejmladší dcery a rodinná fotografie bude ještě v Žeranovicích někde na sýpce.

Zemřel asi r. 1898, teta přijela pak ještě jednou na Moravu do svého rodiště, ale k nám už nepříjela. Měli tři děvčata – Tynku, Pepinu a Marii, dva chlapci jim zemřeli. O dalších osudech není mi už nic známo. Vidím dosud stařenku, jak se s ním loučila, hladila ho po tváři a jenom říkala: „Floriánku!“

Než odjel do Ameriky, jela za ním ještě do Vídne, byla i v továrně, kde strýček pracoval. Vypravovala nám potom, že spoludělníci litovali, že strýček jede do Ameriky a říkali: „Co my si počnem bez p. Potůčka!“

Strýček Karel²⁴

Byl nejmladší z bratrů. Když se můj otec ženil, tak byl ještě svobodný. Vyučen byl stolařem. Přiženil se do Rymic, vzal si ženu o něco starší a nedělalo to dobrotu. Ona na něho žárlila a jeho rodině se vyhýbala. U nás nebyla nikdy a pamatuji se, že několikrát maminka přišla z trhu z Holešova a stěžovala si, že tam byla švagrová rymická, ale že ani s maminkou nemluvila.

Strýček Karel byl člověk příjemný a nikoho nezarmoutil. Byl i vojákem v Bosně v době nějakého povstání. V jedné šarvátce mu kterýsi povstalec prostřelil

²³ Florián Potůček, narozen 2. 5. 1848, zemřel v roce 1898.

²⁴ Karel Potůček, narozen 20. 3. 1857, zemřel v roce 1942.

čepici. Strýčkovi se nestalo nic. To přičítal hulínský strýček (farář) ochraně Boží a zmínil se o tom jednou i v Hulíně na kázání.

Z Bosny posílal domů dopisy. Snad ještě někde na sýpce budou. Jsou psány krasopisně a i slohově krásně.

Velmi ráda si na něho vzpomínám. Byl hezký a do pozdních let mladě vypadal. Ani ne šestiletá jsem byla u nich v Rymicích jednou se stařenkou. Měli několik chlapců, zdá se mi, že čtyři. Ti byli u nás na mamčině pohřbu.

Ještě musím dodat, že teta²⁵ zemřela mnohem dříve než strýček, že on po její smrti se cítil jaksi volnější a častěji k nám docházel. Chodil i do Aleksovic a do Holešova ke Kubíčkům a tak obnovoval rodinné vztahy. Zemřel v pokročilém věku.

Tetička Kubíčková²⁶

Provдалa se za stolaře Karla Kubíčka²⁷ z Rackové. Později se odstěhovali do Holešova. Měli mnoho dětí, dospělo jich 11: Václav, Karel, František, Tomáš, Josef, Františka, Božena, Marie, Amálie, Rudolfa, Růžena. Při všech starostech a finančních potížích byla tetička vždy klidná a dobré mysli. Václav a Karel byli katechety, Václav v Lošticích, Karel v Šumperku, František po otci stolařem, Tomáš kresličem v Pešti, Josef také stolařem a studoval na dřevařské škole ve Val. Meziříčí. Františka si vzala továrního dělníka Hluštíka, Božena továrního dělníka a muzikanta Balcárka, Marie vrchního dozorce finanční stráže Zvěřinu, Amálie továrního dělníka v Prostějově, Rudolfa komisaře Gazdu a Růžena učitele hudby na škole slepců v Brně Poláška.

Strýček pracoval dobře a dělal dobrý nábytek, ale štěstí neměl. Zemřel poměrně mlád a jeho synové František a Josef zařídili si velkou dílnu na nábytek. Po první světové válce začali znovu, měli velké zásoby dřeva, čekali jsme, jak se jim bude dobře dařit, ale zas to dopadlo špatně.

Václav i Karel se dožili vysokého věku. Václav byl profesorem na bohoslovecké fakultě v Olomouci a sepsal i katechismus pro školy. Byl to člověk vzdělaný a měl rád rodiště své matky, náš mlýn. O prázdninách rádi se podívali ke svému bratranci Julkovi a vzpomínali mladých let, kdy je hostila stařenka koláči z pece a kdy si pochutnávali na hruškách „salcburkách“ a na makovicích.

O svou maminku se oba dobře starali. Koupili jí domek v Holešově s kouskem pole a nejmladší Růžena tam bydlela s ní a dochovala ji k smrti. Tetička se dožila vysokého věku.

Václav měl primici na Hostýně, byl na ní i strýček Florián, který byl t. č. na návštěvě na Moravě před svým odjezdem do Ameriky. Karel měl primici v Holešově. Ze všech bratranců a sestřenic k nám chodívali Kubíčkově nejčastěji.

²⁵ Marie Potůčková, rozená Machovská, narozena v roce 1849, zemřela v roce 1938.

²⁶ Františka Kubíčková, rozená Potůčková, narozena 13. 3. 1842, zemřela 12. 1. 1926.

²⁷ Narozen 1838, zemřel 1. 7. 1908.

Tetička rackovská²⁸

Tetička Veruna, jak jí říkali, byla jako děvče velmi hezká. Lásku však poznala ze špatné a stinné stránky ještě mladá a nezkušená. Měla nemanželského syna, který brzy zemřel.

Vdala se do Rackové, vzala si staršího vdovce.²⁹ Měli chalupu, kterou tetička udržovala v čistotě a pořádku. Zle se jim nevedlo, stařenka, dokud byla živa, také jim pomáhala. Měli pět dětí, dva chlapce a tři děvčata. Starší Alois se přiženil na Kučovanici, ale brzo zemřel na tuberkulózu, a brzo po něm umřela i jeho žena a dcera, obě na tutéž nemoc. Mladší Josef se přiženil na Horní. Měli osm dětí, dvě už dospělé jeho dcery zemřely na tuberkulózu, Josef zemřel brzy po 1. světové válce také na souchotiny a jeho syn Josef asi r. 1948 na tutéž nemoc. Když zemřela nejstarší tetiččina dcera, měla 19 let. Druhá dcera zemřela také mladá v klášteře a třetí, už provdaná na chalupě, zemřela také mladá. Všichni na tbc. Nevím, kde se ta nemoc u nich vzala, snad ji měl tetiččin manžel a všichni ji podědili.

A tak tetička, která přežila tolik smrtí, ke stáří přišla na mizinu. Zeť na chalupě se totiž oženil podruhé a tetička se tak ocitla na výminku u cizích lidí. Ale nestěžovala si a snažela trpělivě rány osudu. Dožila se vysokého věku a zemřela asi kolem r. 1927.

Naše děti ji znaly jako tetičku „hruškovou“, protože pokaždé, když jsme jeli vozem k vlaku do Zlína, dávala jim hrušky.

V Rackové si tetička tak zvykla, že i když ji syn zval, aby se přestěhovala k němu na Horní a nebyla u cizích lidí, nechtěla Rackovou opustit.

Tetička aleksovská³⁰

Provdala se do Holešova, vzala si nějakého Helsnera.³¹ Ale ten brzy zemřel a tetička, mladá vdova, vrátila se ke své matce do výminku. Měla šicí stroj, což byla tehdy velká vzácnost a šila. Bývala jsem ráda v chaloupce, jak jsme výminku říkali a hrávala jsem si tam s odstřížky. Brzy se však tetička provdala znovu, tentokrát do Aleksovic.³² Vzala si domkaře Františka Gaju, který měl chalupu a několik kousků pole. Byl to člověk pracovitý, pracoval i jako dělník na dráze, a také, ve volných chvílích se věnoval ševcovině. Dařilo se jim dobře, tetička by byla spokojena, ale strýc byl velký bručoun.

Měli tři děti, Františka, Josefa a Marii. Nejstarší František studoval v Kroměříži v semináře, ale zemřel před maturitou na souchotiny. Po něm zemřela

²⁸ Veronika Cholastová, rozená Potůčková, narozena 12. 4. 1850, zemřela asi v roce 1927.

²⁹ Josefa Cholastu.

³⁰ Anna Gajová, rozená Potůčková, narozena 15. 2. 1855, zemřela asi v roce 1917.

³¹ Svatba se konala 12. 7. 1881.

³² Svatba se konala 14. 7. 1885.

Marie, asi šestnáctiletá na stejnou nemoc a poslední Josef zemřel rovněž na tuberkulózu, už ženatý, brzy po smrti své matky.

Předtím zemřel i strýc, tetička byla podruhé vdovou a těšila se, jak se bude dobře mít, když už nikdo nebude bručet.

Ale neužila dlouho té dobroty. Zarmoucená a zničená smrtí dvou dětí zemřela na rakovinu za první světové války.

Tetička milovala svůj rodný dům. Jak jen trochu mohla, už přiběhla se k nám podívat. Když zemřel můj tatínek a byl už v rakvi, když tetička přišla na pohřeb, tak aspoň tu rakev s pláčem objímala, že to všechny dojalo.

Naše děti měla ráda, a když jsme jednou jeli přes Aleksovice povozem ze Žalkovic, děti uviděly na poli tykve a chtěly je, tak jim je s největší radostí dala. Říkalo se jí od té doby „tetička dyňová“.

Vzpomínám na ni ráda. Představuji si ji mladou a hezkou, když se jí narodil první syn a já jsem ji se stařenkou Potůčkovou byla navštívit.

Tetička Anna Janušková

Tetička Anna byla sestra maminčina. Byla o 11 let starší než maminka, narodila se 1. července 1839. Zůstala svobodná. Pokud vím, tak ani žádnou známost neměla. Práce na poli ji nebavila, byla zvyklá jen šít, plést, prát a žehlit. Když zemřela její matka, stařenka Janušková r. 1887, tak se odstěhovala ze staré školy, kde se stařenkou bydlela, k nám. Část nábytku dala k nám a část k Vinklárkům. (Vinklárková byla její neteř, dcera jejího bratra Františka.) Bydlela pak s námi, jenom v měsíci prosinci odcházela k Vinklárkům do Loukova, aby měla blíž do kostela na „roráty“.

U nás pomáhala mamince v domácnosti. Z polních prací jenom ráda kopala brambory. Každý rok žádala o podporu zemskou školní radu jako učitelský sirotek. Nebylo toho mnoho, co dostala, ale šetřila tak, že mně a bratrovi vždycky něco koupila. Po rodičích měla pole na Hornánsku u železného kříže, asi 4 míry. To jsme užívali my a tatínek jí platil z toho nájem. Tomu poli jsme říkali „V hájku“.

Velice ráda cestovala. Jezdívávala do Petržalky k bratru Františkovi, a když byli Vinklárkovi v Jasenné u Vizovic, chodívávala k nim pěšky. Byla tam dvanáctkrát.

Když jsem se vdala a maminka bývala u nás, cítila se tetička nějak osamocena a odstěhovala se k Doleželům u kostela. Opatrovala děti, drala peří a tak se živila. Celý život litovala, že nemá vlastní chaloupku. Stařečkovi totiž měli chalupu na Horním, ale prodali ji.

V prosinci 1910 přišel bratr k nám do Újezda pro maminku, že tetička těžce onemocněla, aby ji šla opatrovat. Zemřela 9. ledna 1911 ve stáří skoro 72 let. Je pochována se svými rodiči a bratrem Aloisem v hrobě nyní Jakubíkovém. Před smrtí dala pole „V hájku“ připsat bratrovi s podmínkou, aby naší Boženče uložil do záložny 400 korun. Jak to dopadlo, dá se snadno uhadnout. Naši

Boženku měla velice ráda. Kupovala jí šatečky, vždycky jí něco přinesla a říkala: „To jenom Božence, chlapcům nic.“

Uměla všelijakých pořekadel a přísloví! Ještě dnes si na mnohé vzpomínám.

Vinklárkovi

Když byl stařeček Januška už v penzi, byl podučitelem v Žeranovicích Melichar Vinklárek, rodem z Dřevohostic. A na návštěvě u stařečků byla Márinka, dcera staršího syna stařečkova, tehdy šestnáctiletá. Byla velmi hezká a pan podučitel také hezký s velkou čupřinou na hlavě. Ti dva se jednou setkali, když šli z kostela a rázem se do sebe zamilovali. Stařečkům se to nelíbilo a velice tomu bránili. Márinka musela hned domů k rodičům do Petržalky. Stařenka říkala, že je děvče mladé, že nemá žádné věno (sama znala učitelskou bídu), že pan podučitel má na ženění času dost, ale všechno marné.

Když stařečkovi viděli nezbytí, dali mladé nevěstě dělat tvrdý nábytek a byla svatba. Vinklárek dostal místo na jednotřídce v Jaseně u Vizovic a tam hospodařili. Tetička Anna tam byla za nimi pěšky dvanáctkrát. Také můj tatínek tam byl. Pan „rada“ Januška držel nad Vinklárkem ochrannou ruku. Brzy dostal Vinklárek místo v Prusinovicích, a po krátké době byl jmenován správcem trojtřídní školy v Loukově u Bystřice pod Hostýnem.

Měli pět dětí. Tři děvčata a dva chlapce. Nejstarší Emilka byla industriální učitelkou v Loukově, Božka a Otilka literárními učitelkami v Holešově, Cyril učitelem a Metod železničním úředníkem. Už dávno nemám o nich žádných zpráv. Bratr měl s nimi lepší spojení. Mrzelo nás, že ani jedna z děvčat nepřišla na tetiččin pohřeb.

Sotva byly děti z většího zaopatřeny, zemřela Márinka po operaci, snad to bylo r. 1912. Vinklárek se později oženil podruhé, a byl na penzi v Trenčianských Teplicích. Dožil se vysokého věku, ač byl mnoho let churav.

O jiných dětech strýce Janušky z Petržalky nemám již dlouho žádných zpráv. Nanynka, druhá dcera, se provdala a pak byli ještě jeden nebo dva chlapci, ale o těch nic nevím. V novinách byla jednou zpráva, že nějaký Januška se utopil v Dunaji. Byl-li to ten starší syn, nevím. Bratr jednou na cestě po Slovensku navštívil sestřenicí Nanynku. Tím styky naše s mamčiným starším bratrem a jeho dětmi končí.

Rytíř Josef Januška

Vzpomínám-li stařečků Januškových, nemohu nevzpomenouti hodného a vzácného člověka, rytíře Josefa Janušky. Narodil se ve Fryštáku r. 1823. Děd jeho se jmenoval František a byl spolumajitelem mlýna. Otec pana rytíře se

jmenoval Josef a studoval na normální škole v Kroměříži. Pak se oženil ve Fryštáku s Terezií Matulovou a měl s ní děti: Františka (v Horní Vsi), Josefa (rytíře), Františku (provdanou Jurčíkovou) a Mikuláše. Když Terezie umřela, oženil se podruhé s Magdalenou Rektoříkovou a s ní měli děti: Annu, provdanou Čelůstkovou na Pasekách, Veroniku, provdanou Grmelovou, Valentína, papučáře v Kostelci a Karla, hostinského „Na potokách“. Děd pana rytíře, František Januška, měl také syna Františka. To byl strýc pana rytíře a můj dědeček, nadučitel v Žeranovicích.

Rytíř Josef Januška studoval na piaristickém gymnáziu v Kroměříži a pak práva na universitě v Olomouci. Roku 1845 vstoupil do státní služby, nejprve v Bochni v Haliči, pak ve Lvově, a potom v Sedmíhradsku v Bystřici. Tam se oženil s dcerou vrchního soudce Filkenyho, Němkou evangelického vyznání. R. 1867 byly zrušeny rakouské úřady a rakouští státní úředníci se ocitli bez místa. Byl tedy bez místa i rytíř Januška, ale s platem. Odstěhoval se do Fryštáku se ženou a čtyřmi dětmi. Pak, po roce, se stal komisařem v Jaroslavcích u Znojma, později okresním hejtmanem ve Vyškově a v Olomouci. Od r. 1873 místodržitelským radou v Brně, kdež mu byl přidělen školský referát. Zasloužil se o české školství v Brně. Byl také členem českých spolků v Brně.

Za své zásluhy byl r. 1885 povýšen do stavu rytířského (dědičně), a kromě toho měl tři řády – císaře Františka Josefa, Leopoldův a Železné koruny. Při odchodu do penze byl jmenován viceprezidentem moravského místodržitelství.

Poznala jsem ho osobně r. 1899, když jsme ho navštívily s tetičkou Annou. Byla jsem překvapena jeho vlídností a laskavostí.

O prázdninách pan rada, jak mu u nás říkali, několikrát pobýval u mých starších v Žeranovicích, a když zemřeli, omezily se naše styky jen na oznámení rodinných událostí, jako svatby, úmrtí apod.

Ve svých pamětech, které psal p. rada německy pro svou manželku s vděčností vzpomínal na pobyty u mých stařečků Januškových v Žeranovicích (viz kapitola Stařenka Janušková, mamčinina matka).

Když byl bratr odveden a rodiče byli z toho celí zoufalí (vojna tehdy trvala 3 roky), vypravila se maminka do Brna, zda by p. rada zakročil, aby bratr nebyl přidělen ke koním, neboť tenkrát vojáci u koní mnoho zkusili. Pan rada maminku potěšil, řekl, že třebaže musí být bratr na vojně tři roky, je to lepší, než kdyby byl mrzákem. A slíbil, že zakročí. Nebyla ta cesta pro maminku příjemná, byla zvyklá jenom doma, a v Brně, tehdy hodně zněmčeném, musela se dotazovat na ulici Joštovu č. 3, kde pan rada bydlel.

Byla jsem po maturitě, míst pro učitelky bylo málo, protože směly učit na chlapeckých školách a na koedukačních školách jen prvé tři roky. Ale p. rada zase zakročil a dostala jsem místo hned od 1. září r. 1900.

Nakonec přidávám výňatek ze „Vzpomínek starého učitele“ od Františka Slaměníka, ředitele měšťanské školy v Přerově, organizátora učitelstva v druhé polovině 19. století:

Podal jsem si žádost o definitivu na měšťanské škole v Přerově. Žádost prošla bez námitek obecním výborem a místní školní radou, vyřízena byla též okresní školní radou jednohlasně a presentace šla do Brna. Ale po nějakém čase píše mi z Brna přítel Machač, že mi zemský inspektor Novák vzkazuje, že presentace moje bude vrácena, prý z nedopatření formálního. Zemská školní rada prý dokonce nic proti mně nemá, ale okresní školní rada prý opomenula vypsati konkurs na místo ředitele. Bez vypsání konkursu se prý místa definitivně neobsazují. Leč chtěl-li bych prý promluvit s referentem, snad prý by si vyjíměčně dal říci, ač je to tuze nejisté.

S administrativním referentem rytířem Januškou nebyl jsem znám, viděl jsem ho jen jednou r. 1873 ve Fryštáku, kdež, jsa tehdy okresním hejtmanem v Olomouci, u svého bratra byl na dovolené. Ale přijde-li věc moje z Brna zpět, což to bude v Přerově řečí, proč mě zemská školní rada nepotvrdila, co proti mně má atd. A děkan začne agitovat. A kdyby snad toho všeho nebylo, obsazení moje se opozdí o několik měsíců, snad o půl roku.

Odhodlal jsem se tedy jeti do Brna. Rada Januška nebyl doma, přijede prý až večer, ale půjde prý ještě dnes do svého bureau jistě, neboť si musí přichystat akta k zítřejšímu sedění zemské školní rady. Čekám tedy. Po 7. hodině, když za krátkého se dne zářijového kdekterý úředník budovu místodržitelskou již byl opustil (až na dr. Nováka, jenž mi řekl, že je dychtiv vědět, co u referenta vyřídím), přijde kvapným krokem rada Januška. Spatřiv mě, dí vlídně: „Vy jistě čekáte na mne, pojdte tedy!“ Vrátný mu dá rozžatou svíčku a ubíráme se nekonečnými chodbami někdejšího bohatého opatství augustiánského do kancelářských místností radových, kdež jsem se dokonce musel i posaditi. Abych tak v pozdní hodině nezdržoval, vypověděl jsem rychle svou záležitost. Rada vyslechnuv mě pozorně, dí po krátkém zamyšlení: „Vy jste měl svou školu v Kojetíně ve vzorném pořádku a já uznávám, že byste měl rád i v Přerově postavení svoje zabezpečeno.“ A německy doložil: „Budu při zítřejším sedění žádost vaši určitě podporovat, můžete se na mne spolehnouti.“

Spěchám dr. Novákovi podat zprávu a vyprovázím jej až k jeho bytu. „Můžete jeti domů s myslí klidnou, pan rada Januška dostojí svému slovu,“ dí zemský inspektor. Druhého dne došel mně telegram od inspektora Machače o jediném slově: „Vyřízeno.“ Kdykoliv jsem od té doby mluvil o rytíři Josefu Januškově s kolegy, kteří se na něho s nějakou věcí obrátili, vždy slýchal jsem tohoto vzácného muže chváliti. Komu mohl v něčem pomoci, učinil vždy ochotně, náležeje k oněm zvláštním lidem, které blaží vědomí, že vykonali dobrý skutek.

Když jsme se přistěhovali na Mokrou Horu u Brna, bydleli jsme v domě knihtiskáře Antonína Odehnala. Jeho manželka mi jednou vykládala, že ona i její manžel pocházejí z venkova – ona z Boskovic, on z Bořitova. Jako vyučený tiskař chtěl si v Brně zařídit tiskárnu, ale městská rada žádost jeho zamítla, protože byl Čech. Obrátil se tedy na p. radu Janušku prostřednictvím jeho zetě, okresního hejtmana Molínka. A tak byla tehdy ve zněmčelém Brně zřízena česká tiskárna.

Rytíř Januška zemřel r. 1907 a jeho hrob je na ústředním hřbitově v Brně při hlavní cestě asi 150 m od vchodu po pravé straně. Tam odpočívá se svou manželkou a se synem, který zemřel mlád v ústavu pro duševně choré v Čerňovicích.

Jaká byla naše chalupa

Naše chalupa v Žeranovicích je velmi stará a bývala jiná než dnes. Byla kuchyně, nyníější stará kuchyně, v ní bylo tzv. ohniště a u ohniště dvířka do pece a do kamen. Kamna byla v nyníější kuchyni, kachlová, zelená a nahoře na nich byla také tak zelená, pěkná sova.

Sporák nebylo, ten se stavěl, až když jsem měla asi 6 let. Vařilo se na ohništi na rendlíku snídání a tak něco menšího, jinak se vařilo v kamnech, kam se vozily hrnce na takových malých kolečkách. Peklo se v troubě, a ta byla v kamnech v jizbě. Také jíšky se tam dělaly. Vedle kamen byla pec. V ní se pekl chléb a velké vdolky. V jizbě to bylo tak, že vedle kamen směrem k zadní zdi byla pec. Tam někdo spával a také jsme se tam chodívali ohřát, když jsme přišli zmrzlí a mokří ze školy v zimě. V síni v tom rohu mezi jizbou a kuchyní býval velký kotel. Pak se kotel zbořil, v kuchyni se postavil sporák a vedle něho malý kotel.

Tam, kde je teď světnice, byla komora dolní a po schodech se šlo na vrchní komoru. V dolní komoře bývaly zemáky, mrkev, kvaka (tuřín) a řepa, sklep ještě nebyl. Vrchní komora měla příhrady na obilí (sýpky také ještě nebylo) a různé věci, které se právě nepotřebovaly, se tam dávaly.

Okna v jizbě byla malá, snad poloviční, jak jsou dnes. Podlaha v jizbě byla stará, z tvrdého dřeva, ale nikdy v ní nebyla žádná díra. Dveře do jizby a od venku byly velmi staré. Zem v síni i ve staré kuchyni byla z hlíny. Poprvé spravoval bratr chalupu, než se ženil. Dal udělat větší okna, nové dveře do jizby i od venku, do síně beton, dal postavit jiná kamna – sporák byl v kuchyni a teplo šlo do kamen do jizby, ale neosvědčilo se to, v kuchyni byla zima a v jizbě také.

Střechy byly doškové na chalupě, na chaloupce, na stodole, na chlévě i na stařenčiném chlévě. V chaloupce byla také dolní a vrchní komora, malá síňka, pec i velká kamna. Okna v chaloupce byla ta, co jsou dnes.

Takové věci jako přeslice, motovidla apod. se dávaly na hůru na hambálky. Potraviny se dávaly buď do almárky do kuchyně nebo na „ráhýnka“ do dolní komory. Ráhýnka byly prkénka, uvázaná na motouzu u stropu komory a visely asi dva decimetry od stropu.

Naproti té komory přes dvůr stály dva chlívky a to velice maminku mrzelo, neboť to nebylo ani trochu pěkné. Když umřela stařenka Janušková a tetička Anna se odstěhovala od Andrášků k nám, přestěhovala k nám také chlívek pro



prasata nahoře s kurníkem, co mívali ještě ve škole, a tak potom ty nepěkné chlívky se zbořily. Ten nový kurník se nám tak zalíbil, že jsme tam sedávali celé hodiny.

Podruhé opravoval bratr chalupu, než se narodil jeho syn František.³³ Zbořil kamna v jizbě a postavil místo nich sporák. Ze spodní komory naší a zčásti i stařenčiny i z vrchních komor, až na malou komůrku, postavil světnici. Střechu pokryl eternitem. Tím, že už před svatbou postavil mašale, sýpku a kůlnu, potom ještě po narození Františkově sklep, získal více místa pro všechny věci.

Nyní je tam potřeba mnoho oprav. Snad také k tomu dojde a opravená chalupa bude ještě sloužit dalším pokolením.³⁴

Jak jsme pásávali krávy

Největším trestem pro mne bylo, když jsme pásli krávy u chalupy nebo u mlýna. To se musela kráva držet na řetízku, člověk stál u ní a měl dlouhou chvíli, jak jenom bylo možno. Zato jsme velice rádi pásli na podzim na lukách. Když se sesekly otavy a tráva trochu narostla, hnávali jsme krávy na pastvu každý den

³³ MUDr. František Potůček, narozen 26. 4. 1913, zemřel 28. 6. 1995.

³⁴ O zevrubnou rekonstrukci celé usedlosti se nakonec postaral až její nový majitel, pan ing. Jiří Boleslav, který ji v roce 1981 odkoupil od vdovy po zemřelém Juliu Potůčkovi ml. Františky.

po škole. Pásávali jsme na martěnských lukách, tatínek to s Martěňáky vyjednal za mírný poplatek. A nejraději jsme hnali až k hranicím Zahnašovska.

Tenkrát byly ještě na lukách vrby. Táhly se v menších i větších skupinách od naší louky u Bednárně podél příkopu až ke hranicím Zahnašovska. Tam byl řádek velkých starých vrb, a tam jsme nejraději pásli.

Nejčastěji s námi pásli Černí, Odstrčilka, Krejčárková i Janek, který byl potom ženat v Lechoticích a padl za 1. světové války.

Každý den musel být oheň. To jsme vzali z domu 1 nebo 2 sirky, někdy i nějaký „krutapec“ (svazek skroucených suchých větviček, nejčastěji smrkových, připravených na podpálení v kamnech) z otýpky, ale to nás nesměl nikdo vidět. Ten ohýnek to byla naše radost. Co jsme přikládali, nevím, ale vždycky se něco našlo. Strnisko, suchá tráva, nějaká suchá větev z vrby, nějaký kousek dřeva, nevím jak, ale vždycky jsme něco sehnali.

Druhá zábava bylo houpání. To se svázaly dobře větve ze dvou blízko sebe stojících vrb a byla houpačka. Krávy nám nedaly moc práce, louky byly velké, na polích už byla sklizena úroda, jen když byly hodně daleko, tak jsme je „obrátili“. Stávalo se nám někdy, že starší houpačka se nám utrhla a my jsme spadli do příkopu do vody, ale nic jsme si z toho nedělali.

Tak jsme pásávali až do mrazů a kolikrát, když se nám práce dařila, přihnali jsme až za tmy.

Okolí naší chalupy

Bývalo jiné než dnes. „Alija“ se táhla od silnice až k našemu poli. Byla to cesta travnatá, po obou jejích stranách byly ovocné stromy, švestky. Zvláště tam bylo několik stromů, tzv. kulovaček. To byly takové malé kulaté plody a ty se nám velice líbily a chodili jsme je tam sbírat. Také se nám na „aleji“ dobře hrávalo, zvláště když za námi přišly jiné děti.

Ale po čase, když jsem měla asi 10 let, „páni“ aliji zorali od našeho až po cestu k Bednárně, udělavše s tatínkem ústní smlouvu, že může kdykoliv, ovšem beze škody, přes panské pole jet až na tu aliji, kterou nechali a která je dodnes.

Tam, kde se odděluje od alije cesta k Bednárně, začínal široký chodník, který se táhl směrem jižním a končil u cesty, která vede od dědiny k našemu. Byl posázen jednou řadou švestek a říkali jsme mu sádek. Cesta od našeho do dědiny byla místy hluboká, úvozová a na severní straně byla pěšinka rovněž s jednou řadou švestek, která začínala u našeho mlýna a končila až za sádkem. Cesta, která dnes vede od nás k Bednárně, nebyla, byla tam jen tzv. panská meza. Prostřední cesta od kapličky také nebyla.

Pěkný pohled býval na kvetoucí stromy a k podzimu, když jsme chodili vedle stromků do školy, mohli jsme si smlsnout na zralých švestkách. Ještě krásnější bylo, když na panském láně u našeho kvetla řepka. To bylo jedno krásné žluté

moře. Stávali jsme u mlýna nebo na mlýnských schodech a dívali jsme se na tu krásu. Největší radost měla maminka.

Ovšem, to „panské“ sousedství mělo také svoje nepříjemnosti. Nádeníci na panském láně pracující stále chodili k nám pro pitnou vodu, přitom otrhali kdejaké ovoce, pošlapali trávu u chalupy a stokrát za den se přišli ptát, kolik je hodin.

Do Holešova jsme chodívali polem. To se šlo po Bučkové nebo Andrýskové mezi, na lukách se přeskočil příkop a přišlo se k tzv. hranici. To byla dosti široká travnatá cesta s křovím a pěknými květinami, které jinde nerostly (chrastavec, hvozdíky, toten apod.). Do této hranice, která z počátku trochu stoupala, když už byla na rovině, ústil chodník, po němž Lechoťáci chodili do Holešova. Když hranice končila u cesty z Martinic do Zahnašovic, šlo se chodníkem mezi poli a pak ještě jedním chodníkem až k potoku „Muřině“. Pak už vedla polní cesta vedle bývalého Markova mlýna, až do Holešova.

Jak se u nás vařilo

K snídani bylo obyčejně mléko, jen výjimečně někdy zřídka káva. V létě mléko nevařené, v zimě vařené. K tomu chléb. V poledne bývala hovězí polévka s nudlemi, strouhánkem nebo rýží, knedle a nějaká omáčka. Maso se kupovalo každý den kromě pátku, ovšem jenom čtvrt kila za 12 krejcarů, ale polévka byla velmi dobrá a masa dostal každý kousek. Tatínek masem dělával. Brambory jsme mívali snad jednou za měsíc, a ani to snad ne, tatínek je neměl rád. Jen rané brambory se vařily každý den na „desátek“, ale to jen pokud byly mladé, dokud se škrabaly a nemusely se loupat.

V pátek, v adventě a postě i ve středu, se maso nevařilo. To jsme mívali rýžovou kaši nebo tvarohové knedle, nebo nudle s mákem, lámanku (tu tatínek dělal z ječmene a vypadala jako polámané kroupy), někdy obyčejné knedle posypané tvarohem a polité máslem, někdy kynuté knedle, nebo „skládanky“ s „trnkami“ (s povidly), nebo mákem na způsob závinu. Také prosnou kaši jsme mívali, pečenou na mléce a sypanou skořicí s cukrem, maštěnou máslem. Tak se připravovala i lámanka.

K večeri bývalo mléko s chlebem, v létě bývalo s prosnou kaší. Po zabijačce bývaly jitrnice, škvarky i tlačěnka s cibulí a octem.

V neděli bývaly kromě masa i koláče. U nás na rozdíl od mnohých rodin v té době nebýval nikdy zamčený chléb. Kdo chtěl, mohl si kdykoliv chleba ukrojit. Když byly okurky (a těch jsme mívali mnoho) a den byl dlouhý, mívali jsme na svačinu okurky s kyškou. O velkých svátcích (Vánoce, Velikonoce, Svato-dušní a sv. Vavřinec) se pekly velké vdolky v peci. Bývaly tvarohové s trnkami i bez trnek, makové nebo hruškové. Také se pekly v peci bábovky, o Vánocích vánočky a závin. Na Štědrý den jsme rybu nikdy neměli. Bývala falešná rybí

polévka ze zeleniny a se smaženou houskou, krupičná kaše s perníkem a másmem, jablečkový závin a vdolky z pece. O svátcích bývala kromě hovězího masa sekaná nebo vepřová pečeně. Drůbež tatínek neměl rád, jen někdy na podzim bývalo pečené kuře.

V „ostatky“ se smažily koblihy. Na Mikuláše místo kupovaného cukroví upekla maminka biskvit. Dělávala jej velmi dobrý s přidavkem čokolády a chleba.

Jak se u nás slavily svatby

Moc toho nevím, protože maminka šla na svatbu jen v krajním případě, když nebylo vyhnutí.

Vzpomínám si, že jsem byla asi čtyřletá na svatbě, když se ženil kmocháček Drahotús. Neměl nic a vzal si nevěstu z Vlčkové, neměla také nic. Ráno před tím, než se šlo do kostela, podávalo se vařené pivo. U toho vaření jsem byla se stařenkou a dali mi také toho vařeného piva, ale mně se to moc nelíbilo, bylo to hořké.

Drahotúsovi začínali s ničím, ale byli pilní a dobře se jim vedlo. Škoda, že kmotřenka, ta hodná a pilná žena, tak brzo zemřela.

Hlavním jídlem tenkrát na svatbách byla „lukšová polévka, maso a velké vdolky z pece.

Ještě na jedné svatbě jsem byla jako malá. Ženil se Doležel sedlák, měl grunt tam, kde později Konečný, ale tenkrát byl dům „pod dochem“. Stoly byly v zahradě, a protože to byla svatba selská, byla nakonec velká pochoutka – krupičná kaše a k ní vařené sušené trnky. Ale ta dobrota se podávala až pozdě večer a toho já jsem se už nedočkala.

S těmi Doležely jsme byli nějak spřízněni, snad kmochácci, snad nosili tatínka a jeho sourozence ke křtu. Mimochodem – tito manželé nebyli šťastni, Doležel pil, měli hodně dětí a ještě víc práce a žena zemřela mladá na tuberkulózu. Jeden jejich syn Josef sloužil před 1. válkou u bratra, byl to hodný chlapec, ale za 1. války byl nevěstný, asi zahynul v Srbsku. Nejstarší syn byl ženatý v Rackové a zastřelil se za 1. války.

Něco o předení

Len se u nás nesel, jen konopě. Skoro každý je měl naseté, my také. Sedláci měli větší plochy konopí a skoro každý měl i své močidlo. Janovští měli své močidlo vedle naší louky u Bednárně a my jsme močíváli u nich. Měli jsme lamku i vochli a já jsem se ráda dívala, jak se „polámané“ konopě na vochli česalo.

V zimě se předlo. Ráno a večer předla maminka, a když vařila oběd nebo poklízela, tak předl tatínek. Uměl velice pěkně příst.

Z plátna se šila „rozsívka“, křížná plachta na setí a pytle. Stařenka Janušková předla i len, jemná vlákna, tkadlec jí utkal jemné plátno na ručníky a ubrousky. Boženka ještě 6 ubrousků od ní napředěných má.

Stavění kostela a různá „svěcení“

Bylo to asi r. 1896. Starý kostel, který býval v dávných dobách ještě českobratrský nebo evangelický, byl zbořen, protože byl malý a velmi starý.

Začal se stavět nový. Na ten přispěli farníci částkou podle výměry svých polí, ale i dobrovolných darů se sešlo dost. Protože největší výměru měl velkostatek, tak hrabě Julius Seilern dal nejvíc a také si přisvojil právo o kostele rozhodovat. Tak např. dal malovat obraz sv. Vavřince někde ve Vídni aj.

Když byl starý kostel zbořen, byla ve starém pivovaře upravena místnost, kde se sloužily mše a vůbec konala bohoslužba. Příliš krásně to upraveno nebylo. Podlaha byla cihlová, studená, místy špatná, vyšlapaná. Kostel, v němž se kdysi vařilo pivo byl kůrem, všude táhlo, no, bylo to hodně nepohodlné jak pro kněze, tak pro farníky.

A to trvalo dva roky. Konečně byl nový kostel dostavěn a na hody r. 1900 slavně vysvěcen. Ale na starý kostel si ráda vzpomínám. Byl malý, ale tak nějak útulnější. A zvlášť se mi líbilo, když na sv. Jana Křtitele přinášely dívky velké kytice květů, kladly je na zábradlí před oltářem a kněz je po mši světil. V těch kyticích kromě květů byly i léčivé byliny, léčivé pro lidi i pro dobytek. Bylo to velice pěkné, když celé zábradlí (kátr) bylo pokryto těmi kyticemi.

O Velikonocích se světily bábovky a vařená vejce. Maminka upekla malou bábovku posázenou mandlemi, zavázala ji do krajkového šátku a já s velikou pýchou ji nesla do kostela posvětit.

Školní výlety

Když jsem chodila do 1. třídy žeranovské dvojtřídní školy, pořádaly se u nás školní výlety. To jsme šli v průvodu do „Borčí“.³⁵ Vpředu šel některý chlapec s praporem (fánou), šli také muzikanti, hráli pochod a vzadu rodiče dětí, skoro celá dědina. V Borčí byla udělána malá tribuna, na ni jsme vystoupili a přednášeli básně. Já jsem měla za úkol přednést báseň o kočičce a maminka se bála, že bych strachem mohla něco zapomenout a tak se postavila blízko, aby mi mohla napovědět.

Pak jsme se posadili do dvou řad a do klínů nám dávali rybíz, který přinesli z panské zahrady. Bylo ho několik puten. Potom jsme si hráli a nakonec dostal

³⁵ Obecní les.

každý párek a rohlík. Pro chlapce bylo na vršku smrku několik párků a cukroví. Který vylezl nahoru, tak to dostal. Byla to pěkná zábava pro děti i dospělé.

Ale šetrným a moudrým otcům dědiny se to asi zdálo zbytečné vyhazování peněz a tak, když jsem chodila do II. třídy, už takové slavné výlety nebyly. Vzpomínám si, že za p. učitele Kopřivy, šli jsme také v průvodě do Borčí, přednášeli básně a hráli si. Jediným však mimoškolním návštěvníkem byl Franz Dokoupil, bývalý mamčin ctitel. Jenom já jsem dostala od p. učitele obrázek a perníkové srdce. Dlouho se o tom mluvilo a já jsem byla ne v sedmém, ale ve čtrnáctém nebi. Nejdelsí báseň tehdy přednášel Pospíšil z Horního, byl to jeho „meisterstück, a byla to báseň „Mstitel“ od Adolfa Heyduka. Přednášel to tak, že jsme se všichni báli.

Klasařky

Pokud sahá moje paměť, chodívaly k nám každý rok o žních klasařky. Byly to chudé ženy z valašských vesnic Všeminy, Neobúze a Trnavy. Přišly, poprosily, aby je tatínek přijal a pak se ubytovaly na půdě. Vstávaly na úsvitě a šly na pole sbírat klasy. Někde je lidé zaháněli, jinde jim to dovolili. Snídaly kousek „suchého“ chleba, v poledne jim uvařila maminka z přinesené jízky polévku, večer zas snědly kousek chleba, jenom když maminka došla, dala jim trochu mléka. Také brambory ranné jim dávala.



1927. Sekání ova pod naší chalupou.

Nezvěsta, Julie ml., Tomík Juruška, babička, maminka, Lída Brůžková, F. P. Komárek. Podsední Bina
a nápravní Fuksa, 1927

Sekání ova pod chalupou. Julius ml., Tomík Juruška, Julius st. a Anežka st. Potůčkovi, koně – podsední Bina
a nápravní Fuksa, 1927

Byla to obtížná práce, musely se stále shýbat pro klásky. Po žních vymlátily si nasbírané klásky a forman jim obilí i slámu odvezl. Někdy nechávaly slámu nám. U nás se jim dobře sbíralo, měly blízko do polí. V dědině bývaly také klasačky, ale málo. U nás jich bývalo 2, 4 i 6. Tatínek je rád neměl, on měl na půdě uklizeného a ženy mu dělaly nepořádek. Ale nikdy to nedal najevo a vždycky je přijal.

Smrtná neděle

Ještě jeden zvyk, který už asi nikde není. Před Smrtnou nedělí koupila maminka „borek“. To byla větvička, vlastně vršek smrčku, jalovce nebo i borovice. Spodní část neměla větví a kůra byla oloupaná. Nahoře na zelených větvíčkách byly připevněny umělé růže a pentle (fábory).

S tím borkem chodívala děvčata na Smrtnou neděli k příbuzným, hlavně ke kmotřenkám. Šla jsem tedy také ke kmotřence Drahotúsové, bydleli tehdy u Gábů (za vodou). Byla jsem jistě ještě hodně malá, protože maminka šla se mnou až k dědině, aby se mně nic nestalo. Pak mi dala naučení, jak si mám otevřít branku u zahrady, a co mám dělat, kdyby za mnou syčela husa.

Šťastně jsem ty nesnáze překonala a hned ve dveřích jsem začala u kmotřenky zpívat: „Stála Panenka Maria jako růžička červená“.

Ta píseň měla mnoho slok, já jsem je všechny uměla, ale už jsem je zapomněla. S radostí jsem překonala všechny ty nesnáze s brankou i husou, neboť jsem měla velikou radost z „borku“. Dlouho jsem jej opatrovala, až byly růže i fábory vybledlé, a když jej maminka hodila do kamen, ještě jsem jej oplakala. Že by u nás topili „Mařenu“, to jsem nikdy neslyšela. Ale těch „borků“ chodilo po dědině moc.

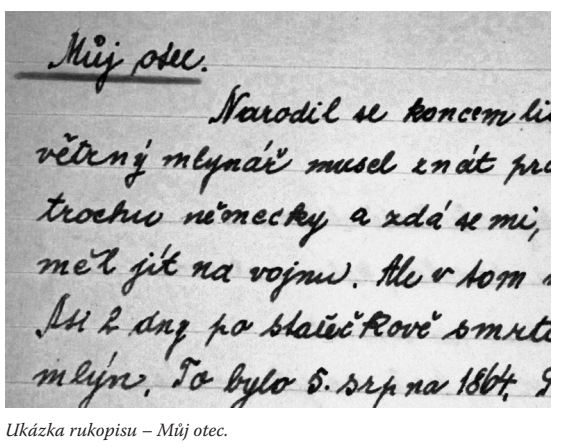
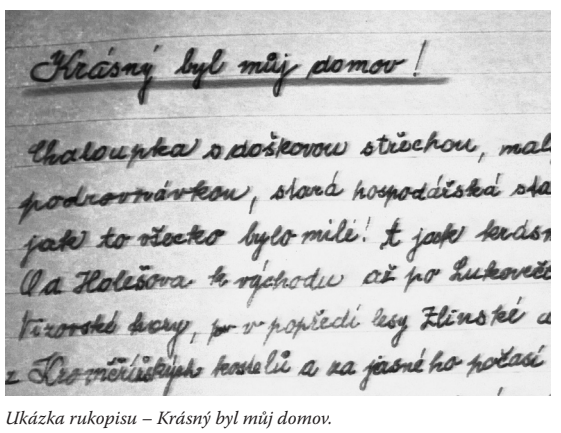
Maminčiny svatební šaty

Na maminčiny svatební šaty si vzpomínám. Bílá krajková sukně, dost široká a kacabajka (dnes bychom řekli upjatá halenka) z černého atlasu, zdobená černými perličkami. Na hlavě věneček z umělé světlezelené myrty, který pokrýval skoro celou hlavu. Ten věnec měla maminka dlouho na prádelníku pod skleněným poklopem (šturcem), maminka tomu říkala „báně“ a byl jím ovinutý kříž.

Na závěr

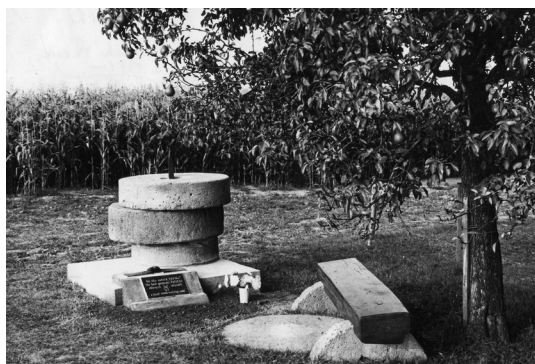
Františka Stoklásková se narodila 12. února 1881 v rodině drobného rolníka a větrného mlynáře Františka Potůčka v Žeranovicích u Holešova. Po studiu na měšťanské škole v Přerově a učitelském ústavu v Olomouci začala působit jako učitelka v Kostelci-Štípě a později ve Fryštáku. Po provdání doprovázela svého manžela Františka Stoklásku, rovněž učitele, na jeho různých působištích: v Přílepech u Holešova, v Újezdě u Valašských Klobouk, v Dolní Lhotě u Luhačovic a nakonec v Brně, kde se natrvalo usadili po 1. světové válce. Za okupace projevila velkou statečnost a odvahu při záchraně svých uvězněných příbuzných. Zemřela v Brně 19. března 1964. (Děti: Božena nar. 1906, Vladivoj nar. 1907, Slavomír nar. 1909.)

Jádro Pamětí Františky Stokláskové, napsaných v letech 1959 – 1963, tvoří životní osudy jejich nejbližších – rodičů, sourozenců a příbuzných z otcovy i matčiny strany. Přestože jde o osobní vzpomínky, obsahují řadu zajímavých momentů, dokreslujících život vesnice na rozhraní Hané a Valaška koncem 19. století. O tom, jak válečné události 1. a 2. světové války zasáhly do života prostých lidí, hovoří dvě samostatné kapitoly. Paměti uzavírají rozsahem nevelké stati věnované rodnému domu a jeho vybavení, lidové stravě, zemědělským pracím i radostným událostem v životě venkovského člověka 19. století, jakým byla svatba nebo školní výlet.



Dnes připomíná historii usedlosti památník, zbudovaný MUDr. Františkem Potůčkem, bratrem posledního hospodáře Julia Potůčka ml. v roce 1983.

Navštívíte-li Větrák, povšímnete si jej na jižním okraji usedlosti. Sestává ze tří mlýnských kol, z ocelové osy – tzv. vřetena – a z železného ložiska (kypřice) z mlýnského soukolí. Na horním kole jsou vytesány letopočty 1796 – 1979. Šikmo zasazená kamenná deska připomíná, že



Památník rodu Potůcků

Na této samotě „Větráku“
žilo šest generací Potůcků
větrných mlynářů.
Z jejich osudů vyrůstají naše.

K posezení a zamyšlení zve lavička, vyrobená ze zbytku dubového trámu, kolem něž se celý mlýn kdysi otáčel...

Příloha: Následnictví hospodářů na žeranovském Větráku

Hospodáři	Data narození a úmrtí
Tomáš Potůček I	1727 – 1801
Tomáš Potůček II	1764 – 1832
Tomáš Potůček III	1805 – 1865
František Potůček	1844 – 1903
Julius Potůček I	1878 – 1952
Julius Potůček II	1914 – 1979

Obsah

Krásný byl můj domov!	5
Můj otec	6
Rodiče otcovi, stařeček Tomáš Potůček	11
Stařenka Anna Potůčková, otcova matka	12
Moje maminka Františka Potůčková, rozená Janušková	13
Maminčin otec, nadučitel František Januška	18
Stařenka Janušková, maminčina matka	21
Můj bratr Julius Potůček	22
Švagrová Anežka Potůčková, rozená Jašová	28
Události za 1. světové války	29
Ještě několik událostí za první světové války	33
Události za druhé světové války	35
Události po osvobození	43
Strýček farář	45
Strýček Florián	48
Strýček Karel	48
Tetička Kubíčková	49
Tetička rackovská	50
Tetička aleksovská	50
Tetička Anna Janušková	51
Vinklárkovi	52
Rytíř Josef Januška	52
Jaká byla naše chalupa	55
Jak jsme pásávali krávy	56
Okolí naší chalupy	57
Jak se u nás vařilo	58
Jak se u nás slavily svatby	59
Něco o předení	59
Stavění kostela a různá „svěcení“	60
Školní výlety	60
Klasárky	61
Smrtná neděle	62
Maminčiny svatební šaty	62
Na závěr	63
Příloha: Následnictví hospodářů na žeranovském Větráku	64

Paměti
Františky Stokláškové, rozené Potůčkové,
dcery drobného rolníka a větrného mlynáře Františka Potůčka
ze Žeranovic

Fotografie: archivy autorky, jejích příbuzných a pamětníků ze Žeranovic
Tisk a DTP: PROFI-TISK GROUP s.r.o., www.profitisk.cz

Vydání první
Olomouc 2012

Vydáno nákladem rodiny Potůčků a Stoklášků.